Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Monitor Basisvaardigheden 2026

Funderend onderwijs

Inhoud

1. Inleiding 3
- 1.1 Aanleiding 3
- 1.2 Leeswijzer 9

2. Taal 11
- 2.1 Primair onderwijs 12
- 2.2 Voortgezet onderwijs 20

3. Rekenen-wiskunde 30
- 3.1 Primair onderwijs 31
- 3.2 Voortgezet onderwijs 35

4. Burgerschap 44
- 4.1 Voortgezet onderwijs 45

5. Digitale geletterdheid 47
- 5.1 Primair onderwijs 48
- 5.2 Voortgezet onderwijs 49

6. Conclusie 51

7. Literatuurlijst 54

8. Overzicht van aankomend onderzoek 56

9. Eindnoten 57

1.1 Aanleiding

Leerlingen hebben een stevig fundament nodig om succesvol te zijn in het onderwijs, op de arbeidsmarkt en in de samenleving. Dat fundament bestaat uit vier basisvaardigheden: taal, rekenen-wiskunde, burgerschap en digitale geletterdheid.

Inzicht in de basisvaardigheden van leerlingen stelt scholen in staat om tijdig bij te sturen en hun onderwijs af te stemmen op de behoeftes van hun leerlingen. Ook op stelselniveau is dit inzicht belangrijk. Alleen zo kan beoordeeld worden hoe het Nederlandse onderwijs ervoor staat. Daarom brengt de jaarlijkse Monitor basisvaardigheden de prestaties van leerlingen op de vier basisvaardigheden in beeld.

Opzet Monitor

In de Monitor basisvaardigheden worden de uitkomsten van eerder uitgevoerd onderzoek gecombineerd met onderzoek dat specifiek voor deze Monitor wordt uitgevoerd. Zo creëren we een samenhangend beeld van de vaardigheden van leerlingen in het funderend onderwijs. In het onderstaande kader vindt u een toelichting op de belangrijkste onderzoeken uit de Monitor basisvaardigheden.

1. ***Nationaal Cohortonderzoek Onderwijs***

Het Nationaal Cohortonderzoek Onderwijs (NCO) maakt gebruik van gegevens uit leerlingvolgsystemen (lvs) in het basisonderwijs.[1] Voor deze Monitor brengen de onderzoekers de landelijke vaardigheidsscores van leerlingen in groep 3 t/m 7 in kaart. Dit doen zij voor de domeinen begrijpend lezen, spelling en rekenen. Ook kijken ze naar verschillen tussen leerlingen en scholen.

2. ***Doorstroomtoets***

Leerlingen in groep 8 maken de doorstroomtoets. Deze toets meet het behaalde referentieniveau op taal en rekenen. Dat heeft twee doelen. Enerzijds laat de doorstroomtoets zien welk type vervolgonderwijs bij een leerling past, anderzijds geeft de doorstroomtoets inzicht in de leerresultaten van een school.

3. ***Cito onderbouw vo***

In opdracht van het ministerie van OCW brengt Cito de vaardigheidsscores van leerlingen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs (leerjaar 1 t/m leerjaar 3) in beeld. Dat doen zij op drie onderdelen van *Leerling in Beeld VO*, het leerlingvolgsysteem van Cito: Nederlands leesvaardigheid, Nederlands woordenschat en rekenen-wiskunde.

4. ***Examens***

De Examenmonitor van DUO laat zien welke resultaten vo-leerlingen halen op het eindexamen. In deze Monitor brengen we onder andere de gemiddelde SE-, CE- en eindcijfers voor Nederlands en wiskunde in beeld, plus het aandeel onvoldoendes voor deze vakken. Aanvullend onderzoeken het CvTE en Stichting Cito hoe het vaardigheidsniveau van eindexamenleerlingen zich in de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Ook bij deze uitkomsten staan we in de Monitor stil.

5. ***Peilingsonderzoeken***

De basisvaardigheden staan ook centraal in meerdere nationale en internationale peilingsonderzoeken. Dit type onderzoek wordt onder een steekproef van leerlingen uitgevoerd en periodiek herhaald: om de 3 tot 7 jaar. Denk bijvoorbeeld aan PISA of aan Peil.onderwijs van de Inspectie van het Onderwijs. Een deel van de vaardigheden in deze onderzoeken wordt niet getoetst in lvs-toetsen of toetsen zoals de doorstroomtoets. Ook laten internationale onderzoeken zien hoe Nederland presteert ten opzichte van andere landen.

De Monitor basisvaardigheden vergelijkt de basisvaardigheden van leerlingen in schooljaar 2025-2026 met de basisvaardigheden in de jaren daarvoor. Twee schooljaren zijn daarbij in het bijzonder belangrijk:

- Het laatste schooljaar voor het begin van de coronapandemie, omdat het onderwijs tijdens de pandemie is beïnvloed.
- Schooljaar 2021-2022, het schooljaar waarin het Masterplan basisvaardigheden van start ging. Vanaf dit schooljaar konden scholen hun inzet op de basisvaardigheden intensiveren.

Veel onderzoeken drukken de taal- en rekenvaardigheid van leerlingen uit in zogenaamde referentieniveaus. In het onderstaande kader vindt u meer uitleg over de referentieniveaus.

Wat is een referentieniveau?
De referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen schrijven voor wat leerlingen moeten kennen en kunnen voor taal en rekenen aan het eind van het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en mbo. Het niveau 2F heeft iedereen minimaal nodig om goed te kunnen functioneren in de maatschappij.

Referentieniveaus taal
De referentieniveaus taal bestaan uit de hoofdonderwerpen mondelinge taalvaardigheid, lezen, schrijven en 'begrippenlijst en taalverzorging'. Voor het domein lezen betekent referentieniveau 1F onder andere dat "een leerling eenvoudige teksten kan lezen over alledaagse onderwerpen en over onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld". Beheerst een leerling ook niveau 2F, dan kan de leerling "teksten lezen over alledaagse onderwerpen, onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld van de leerling én onderwerpen die verder van de leerling af staan".

Referentieniveaus rekenen
De referentieniveaus rekenen bestaan uit de hoofdonderwerpen getallen, verhoudingen, 'meten en meetkunde' en verbanden. Voor het domein 'meten en meetkunde' betekent referentieniveau 1F onder andere dat een leerling kennis heeft van veelgebruikte meetkundige begrippen, zoals rond, recht, vierkant en horizontaal. Leerlingen die 1S beheersen, hebben ook kennis van (standaard)oppervlaktematen, zoals km^2, m^2, dm^2 en cm^2.

Actualisatie referentieniveaus
De referentieniveaus taal en rekenen worden geactualiseerd. Zo wordt duidelijk welke niveaus leerlingen minimaal moeten halen bij de nieuwe kerndoelen en examenprogramma's. Deze actualisatie is naar verwachting eind 2028 klaar. In augustus 2030 treden de geactualiseerde referentieniveaus in werking. Een mogelijk gevolg is dat de referentieniveaus voor én na die periode niet één-op-één vergeleken kunnen worden. Tot die tijd gebruiken we de bestaande referentieniveaus om de ontwikkeling van leerlingen in beeld te brengen.

Meer informatie over de referentieniveaus vindt u in het Referentiekader taal en rekenen.

Aandachtspunten

We geven lezers van deze Monitor graag de volgende aandachtspunten mee, die helpen bij het interpreteren van de resultaten:

1. Er is niet voor alle leerlingen of voor alle basisvaardigheden elk jaar evenveel informatie beschikbaar. Dit betekent niet dat deze leerlingen of vaardigheden minder belangrijk zijn: vaak zijn er praktische en inhoudelijke uitdagingen waardoor informatie ontbreekt. Er is de afgelopen twee schooljaren bijvoorbeeld geen nieuw onderzoek verschenen naar de burgerschapsvaardigheden van leerlingen. Het hoofdstuk over burgerschap bevat daarom dezelfde informatie als de vorige Monitor basisvaardigheden. En omdat nieuw nationaal peilingsonderzoek voor het basisonderwijs ontbreekt, herhalen we in hoofdstuk 2 en 3 de resultaten van eerdere peilingsonderzoeken, tenzij zij sterk verouderd, en daardoor onvoldoende relevant, zijn.
2. Sommige onderzoeken, zoals nationale en internationale peilingsonderzoeken, hebben voor scholen en leerlingen geen consequenties. Dit betekent dat het niet uitmaakt welke score een leerling haalt. Deze toetsen noemen we *low-stakes* toetsen. Er zijn ook toetsen waar het wél uitmaakt welke score een leerling haalt. Dit geldt bijvoorbeeld voor de doorstroomtoets. Dit is een *high-stakes* toets: het resultaat is belangrijk voor de overgang naar het vo. Ook speelt deze toets een rol in de beoordeling van scholen door de Inspectie. Het verschil in prestaties tussen *low-stakes* en *high-stakes* toetsen is een bekend fenomeen, waar ook in deze Monitor rekening mee gehouden moet worden.[2] Ook andere factoren, zoals het afnamemoment en de manier waarop een toets wordt afgenomen, kunnen uitkomsten door de tijd heen beïnvloeden.
3. Veranderingen in de manier waarop leerlingen het onderwijs doorlopen kunnen van invloed zijn op hun leerprestaties. Als meer leerlingen blijven zitten in het voorexamenjaar, kan dit bijvoorbeeld invloed hebben op de slagingspercentages en gemiddelde cijfers van examenleerlingen in het volgende jaar. Daarom staan we in deze Monitor ook stil bij veranderingen in de schoolloopbanen van leerlingen (zie onderstaand kader).

Schoolloopbanen in beeld
Jaarlijks brengt DUO de schoolloopbanen van leerlingen in beeld. In dit onderzoek[3] kijkt DUO bijvoorbeeld hoeveel leerlingen doubleren of op- of afstromen naar een ander schoolniveau. Veranderingen in deze cijfers kunnen invloed hebben op de leerprestaties van leerlingen.

Doorstroom basisonderwijs stabiel
In het basisonderwijs zien we de afgelopen vijf jaar weinig veranderingen in de doorstroom van leerlingen. Dit geldt bijvoorbeeld voor het aandeel leerlingen dat doubleert. Dat aandeel daalde licht: van 1,3% in 2019 tot 1,2% in 2024. Verder valt het volgende op:

- De laatste twee schooljaren zijn de definitieve adviezen van groep 8-leerlingen constant. Deze jaren verschillen van eerdere jaren, doordat er vaker dubbele adviezen (bijvoorbeeld 'havo/vwo') worden gegeven in plaats van enkele adviezen (bijvoorbeeld 'havo'). Het aandeel leerlingen met een definitief advies van minimaal havo is de afgelopen jaren redelijk stabiel en schommelt rond 48 à 49%.
- Na groep 8 starten leerlingen in de brugklas. Er zijn scholen die vooral homogene brugklassen aanbieden, scholen die twee aangrenzende niveaus aanbieden (bijvoorbeeld een havo/vwo-brugklas) of scholen die brede brugklassen aanbieden. Daardoor is vaak pas in leerjaar 3 van het voortgezet onderwijs vast te stellen of leerlingen nog op hetzelfde niveau zitten als hun definitieve advies op de basisschool. 84% van de leerlingen met een vwo-advies zit in leerjaar 3 op het vwo. Op de havo is dit aandeel fors lager: 58% van de leerlingen met dit advies zit 3 jaar later nog op de havo.

Meer wijzigingen in het voortgezet onderwijs
In het voortgezet onderwijs zijn de schoolloopbanen van leerlingen de afgelopen periode meer veranderd. Het volgende valt op:

- Direct na het uitbreken van de coronapandemie doubleerden leerlingen minder vaak. In de jaren daarna steeg dit percentage juist licht. Ten opzichte van schooljaar 2023-2024 (6,5%) zien we de afgelopen twee schooljaren weer een daling: naar 6,1% in schooljaar 2024-2025 en 6% in schooljaar 2025-2026. Dit is nog steeds iets hoger dan voor het uitbreken van de coronapandemie.
- Tot enkele jaren terug stroomden er meer leerlingen op dan af. Dit beeld is de afgelopen jaren veranderd: vanaf schooljaar 2023-2024 is het aandeel opstromende leerlingen (3,9%) bijna gelijk aan het aandeel afstromende leerlingen (3,6%).
- In 2026 slaagde 91,2% van de kandidaten voor het eindexamen. Dit is 1%-punt hoger dan in 2025. De slagingspercentages stegen in deze periode voor alle niveaus, behalve het vmbo-kb/bb. Op het vmbo, met name vmbo-bb, zien we ook hogere percentages niet-aangemelde of teruggetrokken leerlingen. Deze leerlingen doen geen examen.
- De afgelopen jaren steeg het aandeel leerlingen dat ongediplomeerd het voortgezet onderwijs verlaat en doorstroomt naar het mbo. Dit zijn vooral vmbo'ers die op mbo-1 niveau instromen (3.700 studenten in 2021, 7.300 studenten in 2025) en havisten die op mbo-4 niveau instromen (3.900 studenten in 2021, 5.500 studenten in 2025).

Verhouding tot de Staat van het Onderwijs

De Inspectie rapporteert in de Staat van het Onderwijs over de kwaliteit van het onderwijs. De onderzoeken die de Inspectie daarvoor gebruikt, overlappen deels met de onderzoeken in deze Monitor. De Staat van het Onderwijs verschijnt in het voorjaar. Veel nieuwe onderzoeken verschijnen in het najaar. Omdat het voor het maken en aanscherpen van beleid belangrijk is zo snel mogelijk over deze resultaten te beschikken, verschijnt de Monitor basisvaardigheden in het najaar. Ook zijn er duidelijke inhoudelijke verschillen tussen de Staat van het Onderwijs en de Monitor basisvaardigheden. Zo worden de prestaties van leerlingen door de Inspectie in een breder perspectief geplaatst, terwijl de Monitor focust op de vier basisvaardigheden.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 tot en met 5 gaan we in op de prestaties van leerlingen op de vier basisvaardigheden. We bespreken al het beschikbare onderzoek per basisvaardigheid. Hierdoor biedt de Monitor, per basisvaardigheid, een gedetailleerd en sectoroverstijgend beeld. De basisvaardigheden komen als volgt aan bod:

- Hoofdstuk 2: Taal
- Hoofdstuk 3: Rekenen-wiskunde
- Hoofdstuk 4: Burgerschap
- Hoofdstuk 5: Digitale geletterdheid

De Monitor basisvaardigheden eindigt met een conclusie (hoofdstuk 6). In de conclusie benutten we de inzichten uit hoofdstuk 2 t/m 5 om antwoord te geven op de vraag: “Hoe hebben de basisvaardigheden van leerlingen zich de afgelopen jaren ontwikkeld?”.

Veelgebruikte afkortingen:

bao	basisonderwijs
sbao	speciaal basisonderwijs
so	speciaal onderwijs
vo	voortgezet onderwijs
vso	voortgezet speciaal onderwijs
lvs	leerlingvolgsysteem
NCO	Nationaal Cohortonderzoek Onderwijs
Inspectie	Inspectie van het Onderwijs
CvTE	College voor Toetsen en Examens
CE	centraal examen
SE	schoolexamen

2. Taal

2. Taal

Omschrijving
Taal is de basis voor al het leren. Taal stelt leerlingen in staat om instructies te begrijpen, complexe informatie te verwerken en kritisch na te denken. Zonder voldoende woordenschat en tekstbegrip is het onmogelijk om opdrachten voor geschiedenis of natuurkunde goed te begrijpen.

In het publieke debat wordt taal vaak gelijkgetrokken aan goed kunnen lezen. De leesvaardigheid van leerlingen staat dan ook centraal in veel onderzoeken. Taal is echter meer dan lezen: het gaat ook over mondelinge taalvaardigheid (*gesprekken*, *luisteren* en *spreken*), schrijven en taalverzorging.

Kernpunten
- Tussen schooljaar 2021-2022 en schooljaar 2023-2024 steeg de taalvaardigheid van leerlingen in groep 3. Daarna bleef hun taalvaardigheid op hetzelfde (hoge) niveau.
- Eind groep 8 halen bijna alle basisschoolleerlingen minimaal referentieniveau 1F voor lezen. Driekwart van hen haalt ook niveau 2F. Voor taalverzorging haalt 97% van de leerlingen niveau 1F; 55% haalt ook niveau 2F.
- De leesvaardigheid en woordenschat van leerlingen in de onderbouw van het vo gaat de afgelopen jaren duidelijk achteruit. Ten opzichte van schooljaar 2023-2024 zijn er wel enkele positieve signalen: zo stabiliseren of stijgen de scores van havo- en vwo-leerlingen uit leerjaar 3.
- Nederlandse 15-jarigen haalden in 2025 een lagere leesscore op de PISA-toets dan in 2022. Ook uit eerdere PISA-metingen bleek dat de leesvaardigheid van Nederlandse leerlingen daalt.

2.1 Primair onderwijs

2.1.1 Jaarlijks onderzoek

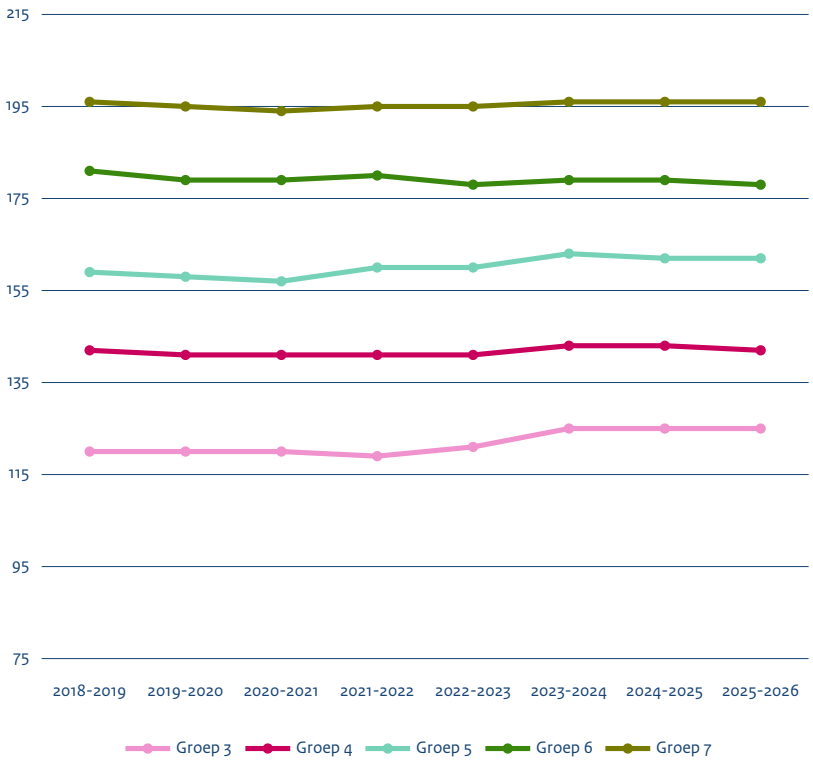
LVS-data groep 3 t/m 7

Vaardigheidsscores stijgen in groep 3, maar dalen in groep 6

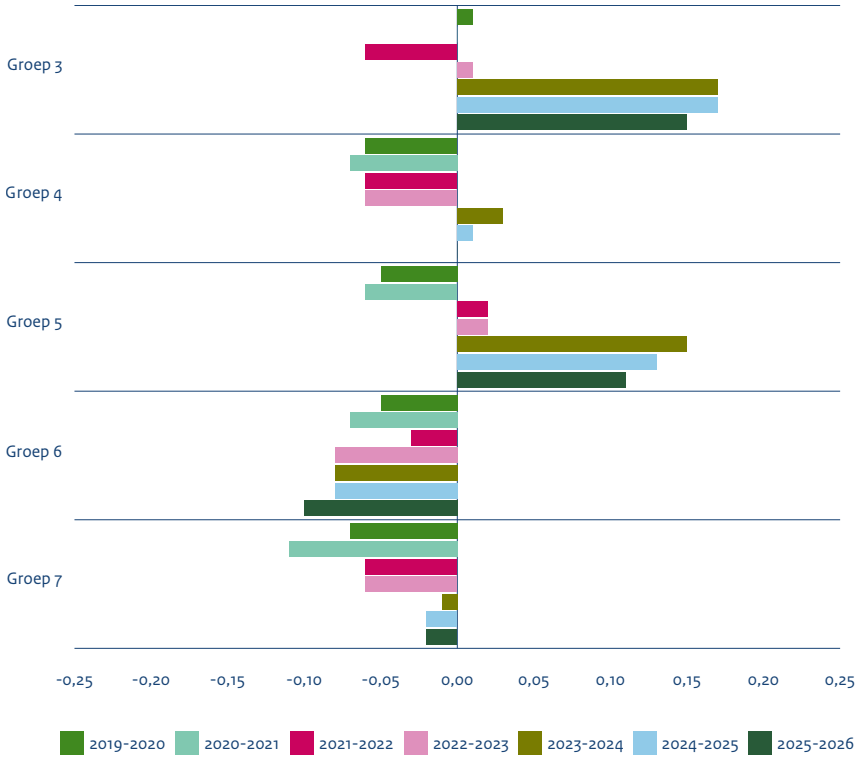
Het Nationaal Cohortonderzoek (NCO) brengt op basis van lvs-gegevens de taalvaardigheid in groep 3 tot en met 7 in beeld. Uit deze analyses blijkt dat de taalvaardigheid van leerlingen per groep en domein (begrijpend lezen en spelling) uiteen loopt:

- *Begrijpend lezen:* In groep 3 steeg de vaardigheid van leerlingen tussen schooljaar 2021-2022 en schooljaar 2023-2024. Hierna bleef hun vaardigheid op hetzelfde (hogere) niveau. In groep 5 stegen de scores ten opzichte van schooljaar 2018-2019, terwijl zij in groep 6 daalden. In groep 4 en 7 bleven de scores in dezelfde periode nagenoeg gelijk (zie Figuur 1 en 2).
- *Spelling:* Groep 3-leerlingen haalden in schooljaar 2025-2026 een hogere score dan in schooljaar 2018-2019. De grootste stijging vond plaats tussen schooljaar 2022-2023 en schooljaar 2023-2024. Hierna bleef hun vaardigheid op hetzelfde (hogere) niveau. Er zijn ook groepen met dalende vaardigheidsscores: in groep 4, 5 en 6 zijn de scores in schooljaar 2025-2026 lager dan in schooljaar 2018-2019. In groep 7 bleven de scores in dezelfde periode nagenoeg gelijk (zie Figuur 3 en 4).

Figuur 1 | Ontwikkeling vaardigheidsscores E-toets begrijpend lezen groep 3 t/m 7 basisonderwijs (bron: NCO, 2026)

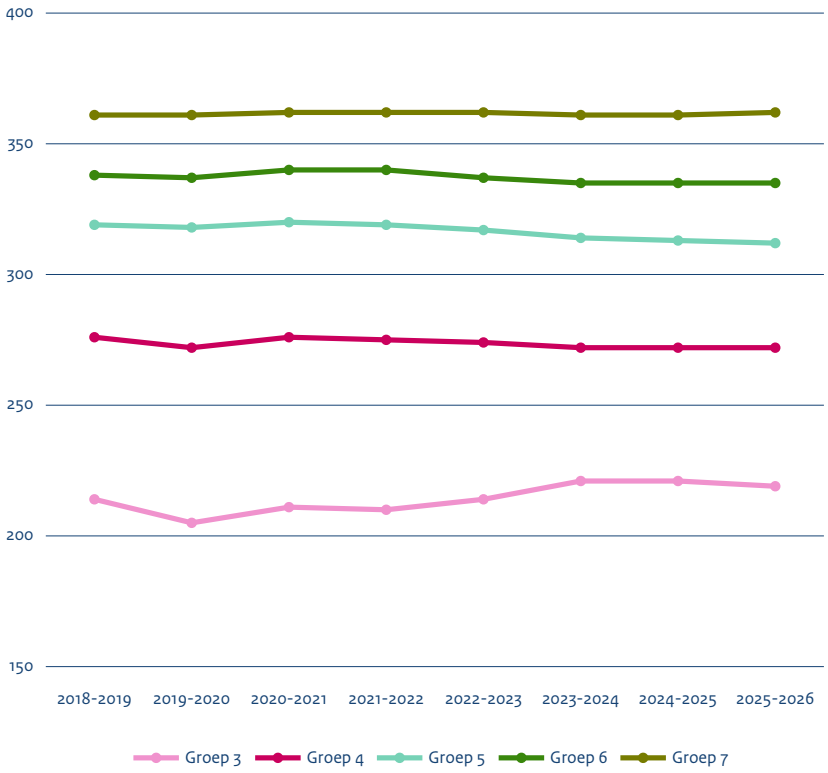
Figuur 2 | Vaardigheidsscores voor begrijpend lezen in groep 3 t/m 7 basisonderwijs, gestandaardiseerd op de gemiddelde vaardigheidsscore in schooljaren 2017-2018 en 2018-2019 (bron: NCO, 2026)

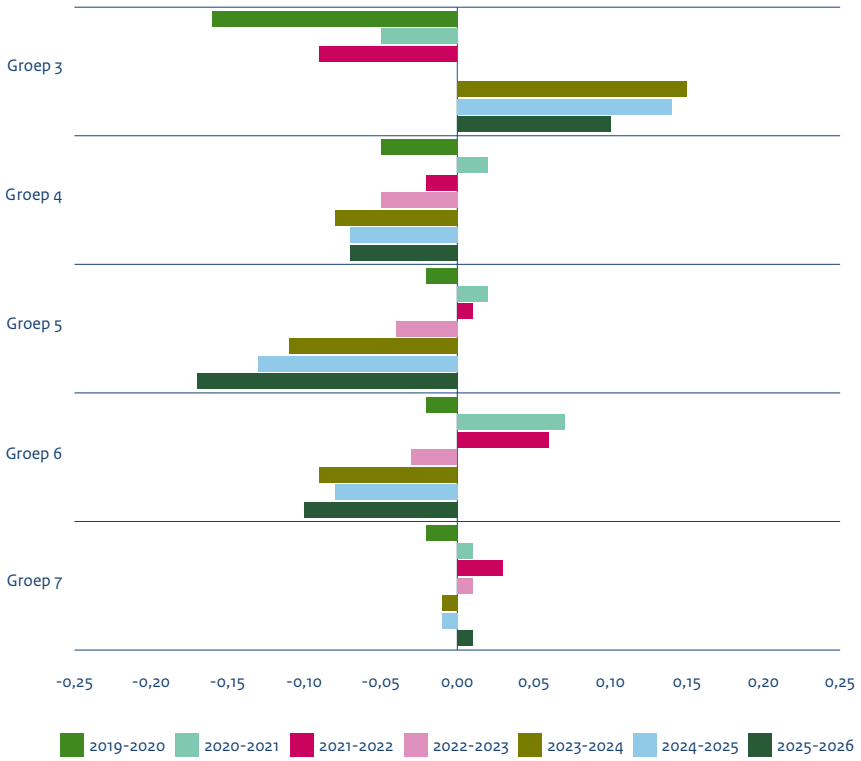
De ontwikkeling van vaardigheidsniveaus wordt uitgedrukt in standaarddeviaties.
Om de omvang hiervan te duiden, gaan wij uit van het volgende:

- er is sprake van een klein effect bij <0,05 standaarddeviatie;
- er is sprake van een middelgroot effect tussen de 0,05 en 0,20 standaarddeviatie;
- er is sprake van een groot effect bij effecten groter dan 0,20 standaarddeviatie.[4]

Figuur 3 | Ontwikkeling vaardigheidsscores E-toets spelling groep 3 t/m 7 basisonderwijs (bron: NCO, 2026)

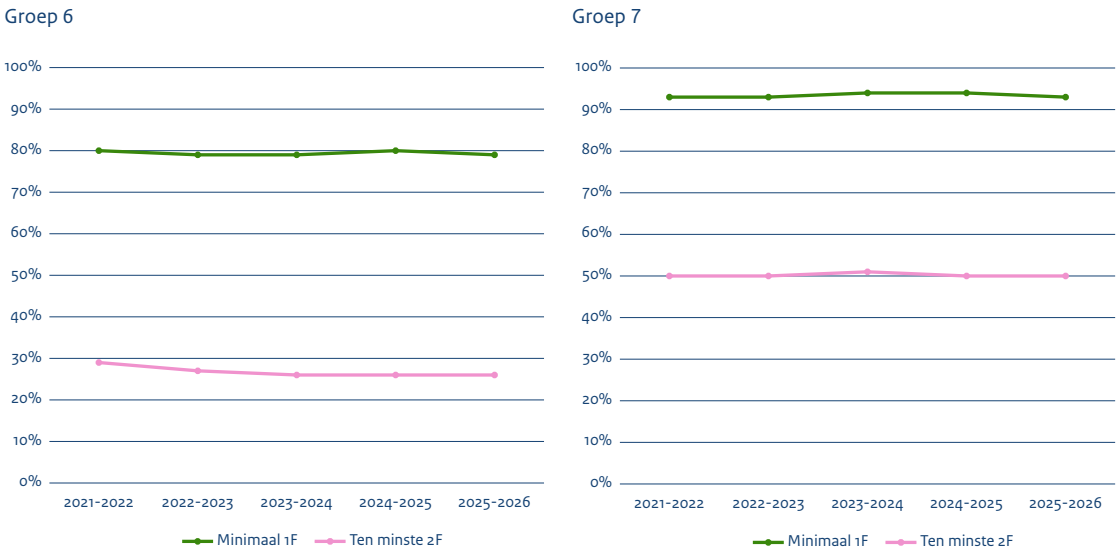
Figuur 4 | Vaardigheidsscores voor spelling in groep 3 t/m 7 basisonderwijs, gestandaardiseerd op de gemiddelde vaardigheidsscore in schooljaren 2017-2018 en 2018-2019 (bron: NCO, 2026)

Stabiel aandeel groep 6- en groep 7-leerlingen haalt referentieniveau 1F

Voor begrijpend lezen worden de leerprestaties in groep 6 en 7 ook uitgedrukt in referentieniveaus. Als we hiernaar kijken, valt op dat het percentage leerlingen dat minimaal niveau 1F haalt stabiel is (zie Figuur 5). Dit zien we zowel in groep 6 als in groep 7. Het percentage groep 6-leerlingen dat minimaal niveau 2F haalt, daalde de afgelopen jaren licht (van 29% naar 26%).

Figuur 5 | Percentage basisschoolleerlingen dat eind groep 6 en groep 7 minimaal referentieniveau 1F of 2F beheerst voor begrijpend lezen (bron: NCO, 2026)

Doorstroomtoets groep 8

Bijna alle leerlingen beheersen niveau 1F voor lezen en taalverzorging

Bijna alle groep 8-leerlingen (99%, zie Figuur 6[5]) halen minimaal referentieniveau 1F voor lezen.[6] Dit aandeel is de afgelopen schooljaren stabiel. Ruim driekwart van de leerlingen (76%) haalt in schooljaar 2025-2026 ook niveau 2F. Dit is een lichte toename ten opzichte van schooljaar 2024-2025 (74%).

Ook voor taalverzorging beheersen bijna alle leerlingen (97%, zie Figuur 6) minimaal referentieniveau 1F. Ruim de helft (55%) van de leerlingen haalt ook niveau 2F. Dit is hoger dan in schooljaar 2023-2024, maar iets lager dan in schooljaar 2024-2025.

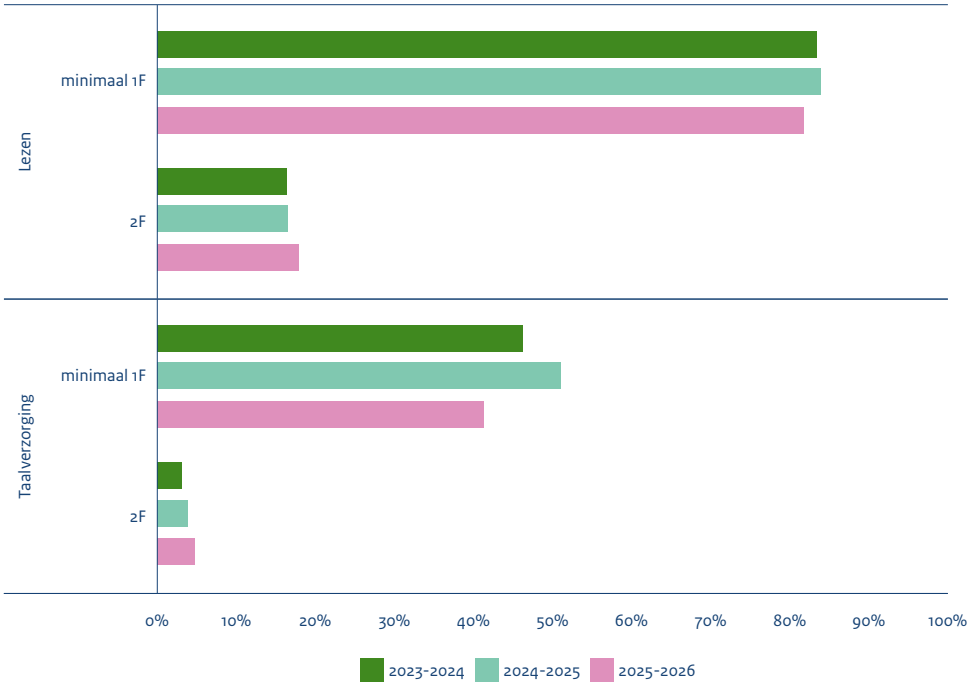
Figuur 6 | Percentage leerlingen in het basisonderwijs dat o.b.v. de doorstroomtoets niveau 1F of 2F haalt voor lezen en taalverzorging (bron: DUO, 2026)

Ruim 8 op de 10 sbao-leerlingen haalt minimaal niveau 1F voor lezen

In schooljaar 2025-2026 haalt 82% van de sbao-leerlingen minimaal referentieniveau 1F voor lezen (zie Figuur 7). Voor taalverzorging haalt 41% van de leerlingen dit niveau. Dit percentage is niet alleen lager dan bij lezen, het nam de afgelopen jaren ook af. Een beperkt deel van de sbao-leerlingen haalt ook niveau 2F. Voor lezen (18%) ligt dit percentage hoger dan voor taalverzorging (5%).

Figuur 7 | Percentage leerlingen in het sbao dat o.b.v. de doorstroomtoets niveau 1F of 2F haalt voor lezen en taalverzorging (bron: DUO, 2026)

Merendeel so-leerlingen haalt 1F voor lezen en taalverzorging

Ook in het so halen de meeste leerlingen minimaal niveau 1F voor lezen (85%) en taalverzorging (64%, zie Figuur 8). Dit aandeel nam het afgelopen schooljaar wel af. Gelijktijdig haalden iets meer leerlingen ook niveau 2F. Net als in het sbao beheersen meer so-leerlingen referentieniveau 2F voor lezen (33%) dan voor taalverzorging (13%).

Figuur 8 | Percentage leerlingen in het so dat o.b.v. de doorstroomtoets niveau 1F of 2F haalt voor lezen en taalverzorging (bron: DUO, 2026)

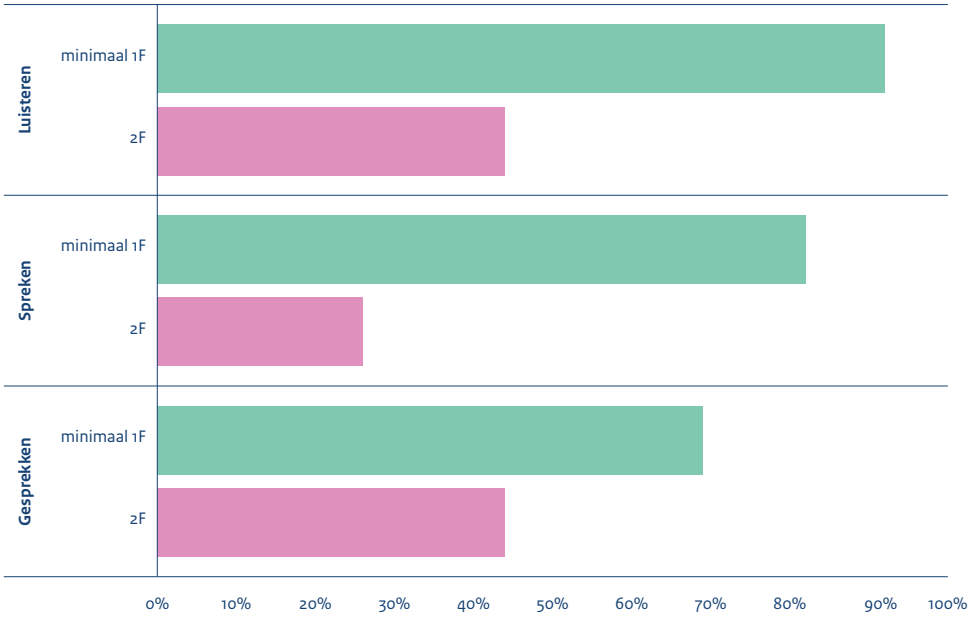
2.1.2 Peilingsonderzoeken

Peilingsonderzoek Inspectie

Mondelinge taalvaardigheid: 9 op de 10 basisschoolleerlingen haalt minimaal 1F voor luisteren

In schooljaar 2023-2024 bracht de Inspectie voor het laatst de mondelinge taalvaardigheid van leerlingen in kaart. Leerlingen scoorden toen het beste op *luisteren*: voor dit onderdeel beheerste 92% van de groep 8-leerlingen minimaal referentieniveau 1F (zie Figuur 9). Bijna de helft (44%) van de leerlingen beheerste toen ook niveau 2F. Minder leerlingen haalden deze referentieniveaus voor *spreken* en *gesprekken voeren*. Voor *spreken* beheerste 82% van de leerlingen bijvoorbeeld minimaal niveau 1F; een kwart van de leerlingen (26%) beheerste ook niveau 2F.

Figuur 9 | Percentage leerlingen dat aan het einde van het basisonderwijs niveau 1F of 2F haalt voor mondelinge taalvaardigheid (bron: Inspectie, 2025)

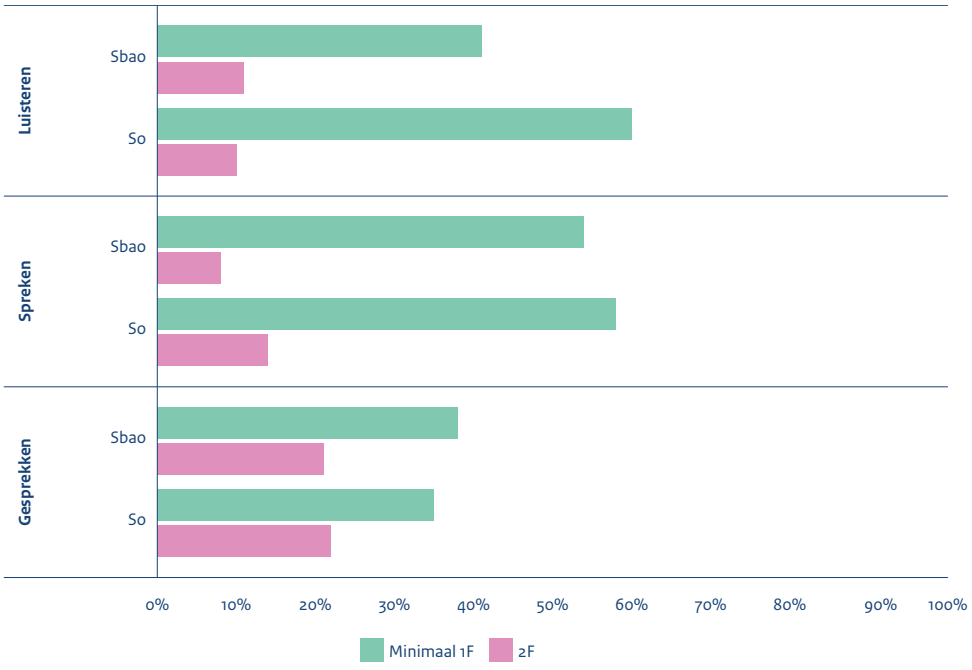

Mondelinge taalvaardigheid speciaal basisonderwijs: hoogste score voor spreken

In hetzelfde Inspectieonderzoek haalde ruim de helft (54%) van de sbao-leerlingen minimaal referentieniveau 1F voor *spreken*. 8% haalde ook niveau 2F (zie Figuur 10) . Voor *luisteren* en *gesprekken voeren* haalden sbao-leerlingen minder vaak niveau 1F, terwijl het beeld voor niveau 2F varieert.

So-leerlingen beheersten ongeveer even vaak minimaal niveau 1F voor *luisteren* (60%) als voor *spreken* (58%). Voor *spreken* beheersten zij iets vaker ook niveau 2F. *Gesprekken voeren* op minimaal niveau 1F kon 35% van de so-leerlingen, en één op de vijf kon dit ook op niveau 2F.

Figuur 10 | Percentage leerlingen dat aan het einde van het sbao of so niveau 1F of 2F haalt voor mondelinge taalvaardigheid (bron: Inspectie, 2025)

Internationaal peilingsonderzoek

IELS-2025: beginnende geletterdheid Nederlandse vijfjarigen gelijk aan internationaal gemiddelde

In 2025 nam Nederland voor het eerst deel aan IELS, een internationaal onderzoek naar de kennis en vaardigheden van vijfjarigen.[7] Nederlandse vijfjarigen haalden toen nagenoeg dezelfde score voor beginnende geletterheid (luisterbegrip, woordenschat, en fonologisch bewustzijn) als vijfjarigen in de acht deelnemende landen gemiddeld. Vijfjarigen in Zuid-Korea en Engeland scoorden hoger dan Nederlandse vijfjarigen, terwijl vijfjarigen in Vlaanderen en Malta iets lager scoorden.

De 10% laagst scorende Nederlandse leerlingen haalden wel betere scores dan leerlingen in veel andere landen. Dit betekent dat de 10% laagst scorende vijfjarigen in Nederland het relatief goed doen. Daar staat tegenover dat de 10% hoogst scorende Nederlandse leerlingen vaak minder punten haalden dan de 10% hoogst scorende leerlingen internationaal. Dit bekent dat leerlingen in Nederland minder goed in staat zijn om echt hoge scores te halen.

PIRLS 2021: leesvaardigheid 10-jarigen tijdens pandemie gedaald

Vijf jaar geleden, in 2021, werd het laatste internationale peilingsonderzoek naar de leesvaardigheid van 10-jarigen uitgevoerd.[8] Nederlandse leerlingen scoorden toen 18 punten lager dan in 2016 (527 punten versus 545 punten). Deze daling heeft deels te maken met de coronapandemie: de meting vond kort na de tweede schoolsluiting plaats. Ten opzichte van 2016 daalde ook het aandeel 10-jarigen dat een gemiddeld of hoog leesniveau haalt. Het hoge leesniveau werd in 2021 door 37% van de Nederlandse leerlingen gehaald, ten opzichte van 48% in 2016.

2.2
Voortgezet onderwijs

2.2.1 Jaarlijks onderzoek

LVS-data onderbouw vo

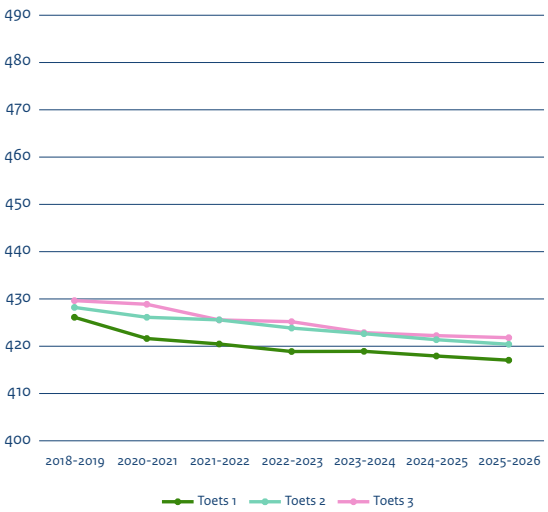
Vaardigheidsscores Nederlands leesvaardigheid en woordenschat lager dan pre-corona
Een deel van de vo-scholen maakt in de onderbouw gebruik van het lvs-systeem van Cito. Die resultaten laten zien dat de vaardigheidsscores van leerlingen voor Nederlands leesvaardigheid en woordenschat tussen schooljaar 2018-2019 en schooljaar 2025-2026 sterk zijn gedaald (zie Figuur 11 t/m Figuur 14). Dit geldt voor alle schoolsoorten en alle leerjaren: brugklas tot en met leerjaar 3.[9]

Vergelijken we de vaardigheidsscores in schooljaar 2025-2026 met de scores in schooljaar 2024-2025, dan zien we in leerjaar 3 van de havo en het vwo licht stijgende scores, zowel voor leesvaardigheid als voor woordenschat. Ook vorig schooljaar zagen we al eerste positieve signalen. De vaardigheid van leerlingen in leerjaar 1 en 2 daalde wel verder, en dat geldt ook voor de vaardigheid van vmbo-leerlingen in leerjaar 3.

Figuur 11 | Ontwikkeling vaardigheidscores Nederlands leesvaardigheid onderbouw vo (bron: Cito, 2026)[10]

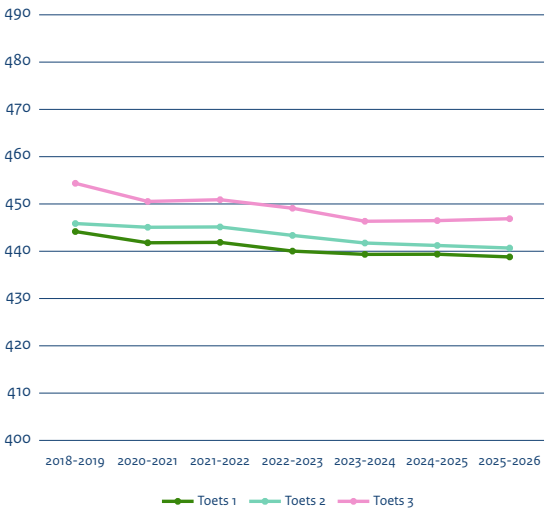
Vmbo-kb/bb

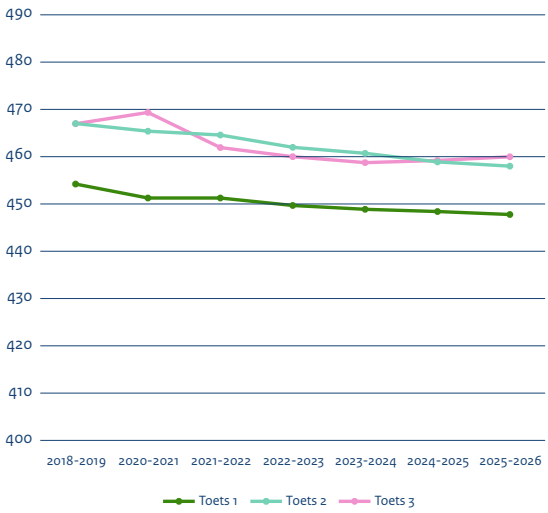
Vmbo-g/t

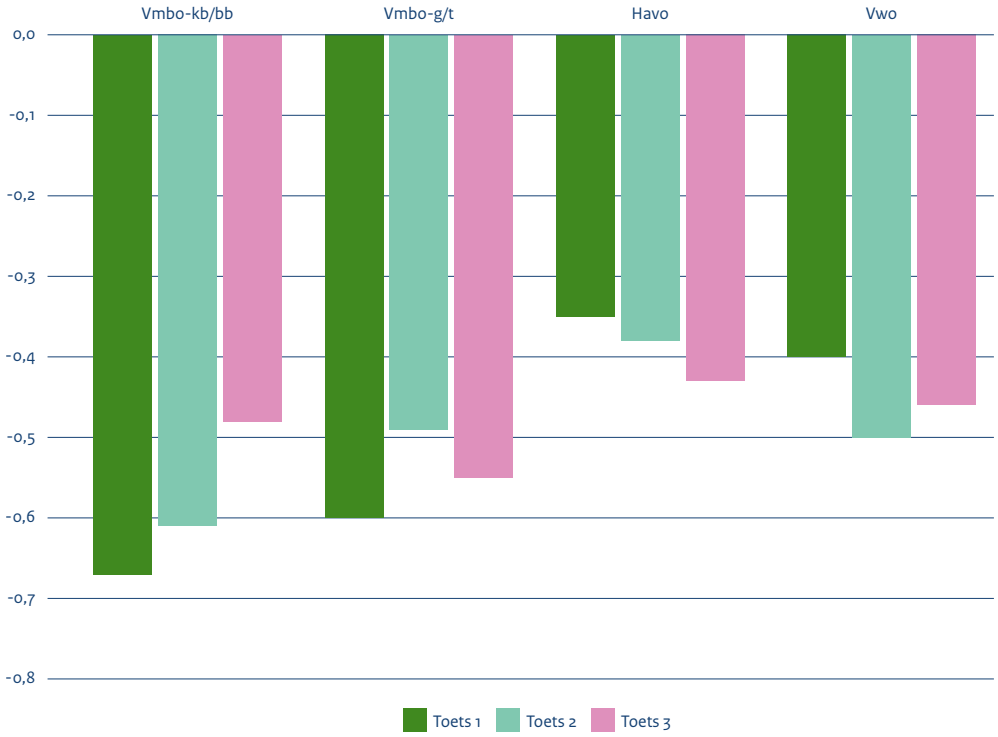
Havo

Vwo

Figuur 12 | Ontwikkeling vaardigheidscores Nederlands leesvaardigheid onderbouw vo uitgedrukt in standaarddeviaties, schooljaar 2025-2026 ten opzichte van pre-corona (bron: Cito, 2026)[11]

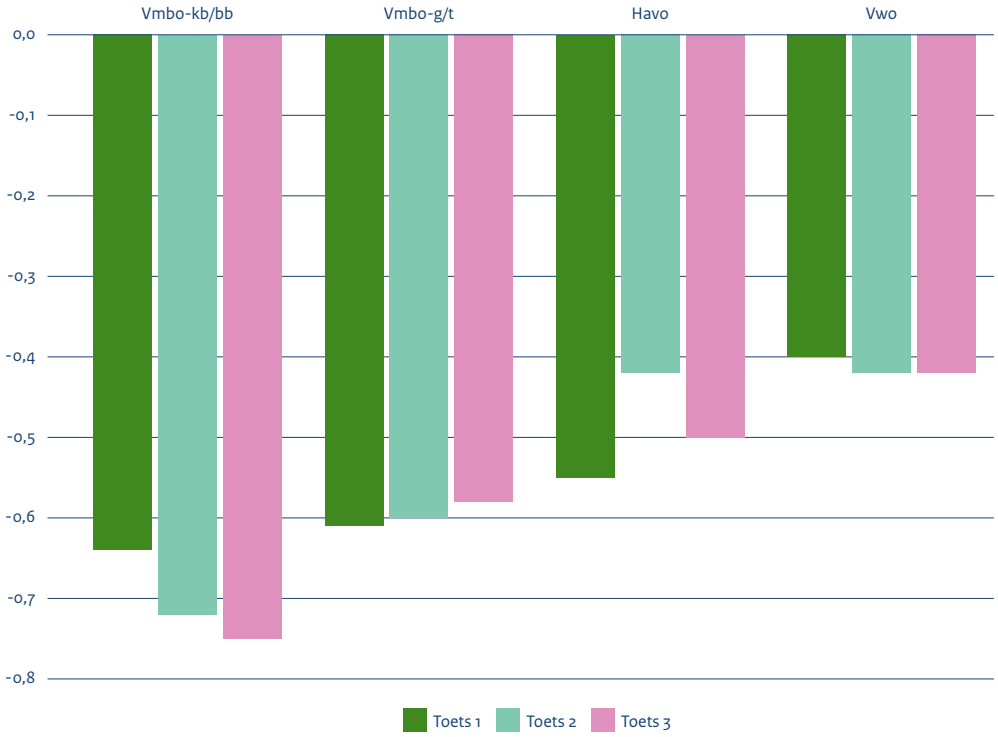
De ontwikkeling van vaardigheidsniveaus wordt uitgedrukt in standaarddeviaties.
Om de omvang hiervan te duiden, gaan wij uit van het volgende:

- er is sprake van een klein effect bij <0,05 standaarddeviatie;
- er is sprake van een middelgroot effect tussen de 0,05 en 0,20 standaarddeviatie;
- er is sprake van een groot effect bij effecten groter dan 0,20 standaarddeviatie.[12]

Figuur 13 | Ontwikkeling vaardigheidsscores Nederlands woordenschat onderbouw vo (bron: Cito, 2026)[13]

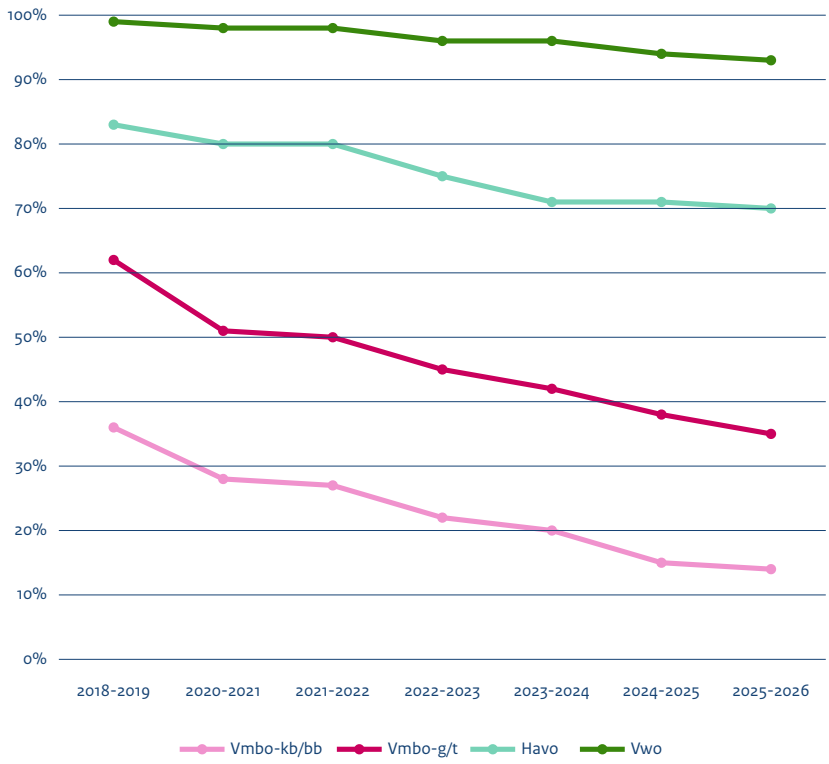
Figuur 14 | Ontwikkeling vaardigheidscores Nederlands woordenschat onderbouw vo uitgedrukt in standaarddeviaties, schooljaar 2025-2026 ten opzichte van pre-corona (bron: Cito, 2026)[14]

Minder vo-leerlingen halen minimaal niveau 2F voor leesvaardigheid

Minder leerlingen halen eind leerjaar 2[15] referentieniveau 2F (of hoger) voor lezen. Wie dit niveau beheerst, kan mee doen in de maatschappij. Alle leerlingen horen dit niveau daarom aan het einde van het vo minimaal te beheersen. Met name op het vmbo is de daling fors (zie Figuur 15). Zo daalde het percentage vmbo-g/t-leerlingen dat niveau 2F beheerst sinds het begin van de coronapandemie met 27%-punt (van 62% in schooljaar 2018-2019 naar 35% in 2025-2026). Ook haalde in schooljaar 2025-2026 bijna de helft van de vmbo-bb/kb-leerlingen (48% eind leerjaar 2) en één op de vijf vmbo-g/t-leerlingen (19% eind leerjaar 2) referentieniveau 1F niet (niet in figuur; zie Cito, 2026). Voor het vwo en de havo geldt dat de daling, in vergelijking met het vmbo, beperkt is.

Figuur 15 | Percentage vo-leerlingen per schoolsoort dat eind leerjaar 2 minimaal niveau 2F voor Nederlands leesvaardigheid haalt (bron: Cito, 2026)[16]

Eindexamens

SE-cijfer Nederlands vo-breed licht gestegen

Vo-leerlingen haalden in 2026 een hoger cijfer voor hun SE Nederlands dan in 2025, hoewel het verschil klein is. In de jaren hiervoor was het gemiddelde SE-cijfer voor Nederlands al ruime tijd stabiel.

Het gemiddelde CE-cijfer steeg tussen 2025 en 2026 op de havo, het vmbo-kb -en vmbo-bb. Ook hier is de stijging beperkt: deze varieert van 0,03 punt (vmbo-kb en vmbo-bb) tot 0,07 punt (havo). Op het vmbo-g/t en vwo daalde het gemiddelde CE-cijfer, met respectievelijk 0,02 en 0,1 punt. De ontwikkeling van de gemiddelde eindcijfers volgt dit patroon: deze cijfers daalden op het vwo en stegen op de havo-, het vmbo-kb en vmbo-bb (zie Tabel 1).

Tabel 1 | Gemiddelde SE-, CE- en eindcijfer voor Nederlands per schoolsoort (bron: DUO, 2026)[17]

	Schoolexamencijfer				Centraal examencijfer				Eindcijfer			
	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
Vwo	6,68	6,68	6,68	6,69	6,20	6,29	6,30	6,20	6,47	6,52	6,52	6,48
Havo	6,37	6,38	6,38	6,39	6,31	6,46	6,33	6,40	6,37	6,45	6,38	6,43
Vmbo-g/t	6,45	6,44	6,42	6,44	6,26	6,28	6,28	6,26	6,38	6,39	6,38	6,38
Vmbo-kb	6,48	6,47	6,45	6,51	6,31	6,27	6,21	6,24	6,42	6,40	6,36	6,40
Vmbo-bb	6,34	6,37	6,37	6,42	6,76	6,71	6,60	6,63	6,58	6,57	6,52	6,55

Ontwikkeling aandeel onvoldoendes wisselt per schoolsoort

Meer vwo-, vmbo-g/t- en vmbo-bb-leerlingen haalden in 2026 een onvoldoende voor het CE Nederlands. Deze stijging is het sterkst op het vmbo-g/t, waar 17% van de leerlingen in 2026 een onvoldoende haalde ten opzichte van 14% in 2025. Op de havo en het vmbo-kb is in dezelfde periode juist een lichte daling van het aandeel onvoldoendes te zien. Voor alle schoolsoorten geldt dat het aandeel onvoldoendes voor het SE lager is dan voor het CE.

Leerlingen die een onvoldoende halen, halen vaak een cijfer tussen de 4,5 en 5,5.Dit zien we zowel bij het CE als het SE. Het percentage leerlingen met een eindcijfer van een 3 of lager – waardoor zij het examenjaar niet succesvol kunnen afronden – is verwaarloosbaar (0,3% of lager voor alle schoolsoorten).

Stabiele vaardigheid bij vmbo-bb, lichte daling bij vmbo-kb

Het College voor Toetsen en Examens (CvTE) en Stichting Cito hebben, net als in voorgaande jaren, ook het daadwerkelijke vaardigheidsniveau van examenleerlingen in beeld gebracht. Voor Nederlands is dit alleen mogelijk voor vmbo-bb en vmbo-kb.[18] Op het vmbo-bb bleef de vaardigheid tussen 2023 en 2026 stabiel, terwijl de vaardigheid op het vmbo-kb een licht daalde (0,1 cijferpunt).

Ontwikkeling staatexamencijfer Nederlands varieert per vso-uitstroomprofiel

Een leerling in het vso kan op verschillende manieren een diploma halen. Als de vso-school een eigen examenlicentie of een examensamenwerking met een vo-school (of vavo) heeft, neemt de leerling deel aan de reguliere eindexamens. Verreweg de meeste vso-leerlingen halen hun diploma via het staatsexamen. In 2025[19] deden ruim 3.500 vso-leerlingen staatsexamen; ruim 1.800 van hen namen deel aan het staatsexamen Nederlands.[20]

In 2025 haalden vwo-leerlingen uit het vso gemiddeld een hoger eindcijfer voor het staatsexamen Nederlands (6,6) dan in de twee jaren daarvoor (6,4 in 2023 en 2024). De eindcijfers van havisten uit het vso daalden licht: van een 6,5 in 2024 naar een 6,4 in 2025. Voor zowel vmbo-g/t als vmbo-kb/bb geldt dat de gemiddelde eindcijfers voor Nederlands in 2024 en 2025 gelijk zijn (afgerond respectievelijk 6,6 en 6,4).

Tabel 2 | Gemiddelde eindcijfer staatsexamen vso-leerlingen voor Nederlands (bron: DUO, 2025)[21]

	2023		2024		2025	
	Cijfer	Aantal kandidaten	Cijfer	Aantal kandidaten	Cijfer	Aantal kandidaten
Vwo	6,43	74	6,42	72	6,61	64
Havo	6,27	421	6,52	420	6,39	353
Vmbo-g/t	6,51	886	6,55	933	6,59	892
Vmbo-bb/bk	6,54	435	6,39	450	6,37	504
Totaal	6,46	1.816	6,50	1.875	6,49	1.803

2.2.2 Peilingsonderzoeken

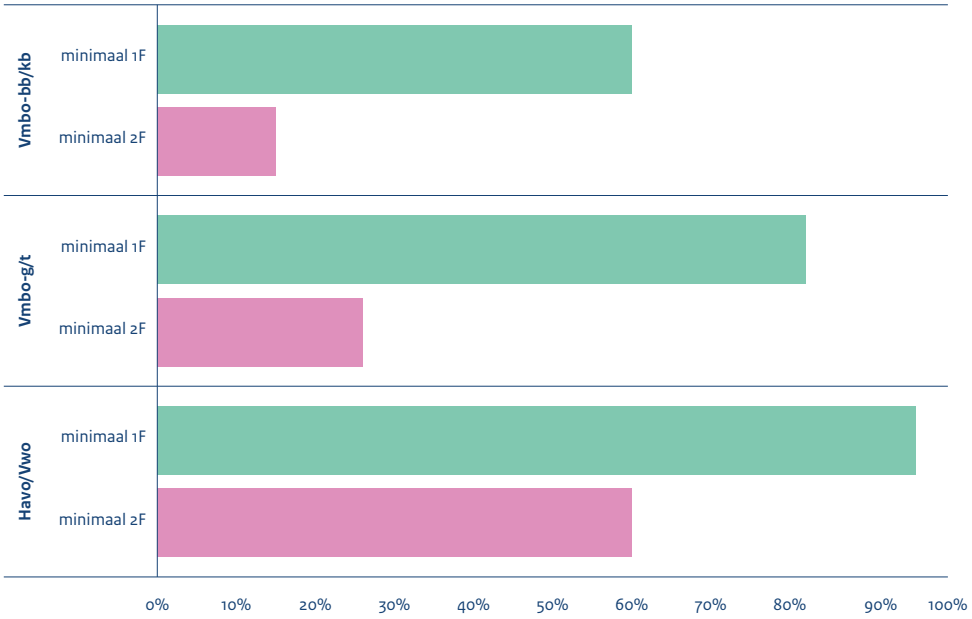
Peilingsonderzoek Inspectie

8 op de 10 vo-leerlingen beheerst niveau 1F of hoger voor schrijfvaardigheid

Eind schooljaar 2023-2024 bracht de Inspectie voor het eerst de schrijfvaardigheid van leerlingen in leerjaar 2 in beeld. In dit onderzoek haalde 83% van de vo-leerlingen (inclusief praktijkonderwijs) minimaal referentieniveau 1F voor schrijfvaardigheid. 39% haalde niveau 2F of hoger.

Bijna alle havo/vwo-leerlingen beheersten eind leerjaar 2 minimaal niveau 1F (zie Figuur 16). Op vmbo-g/t gold dit voor 82% van de leerlingen en op vmbo-bb/kb voor 60%. Niveau 2F of hoger werd gehaald door 60% van de havo/vwo-leerlingen, 26% van de vmbo-g/t-leerlingen en 15% van de vmbo-bb/kb-leerlingen.

Figuur 16 | Percentage vo-leerlingen dat eind leerjaar 2 niveau 1F of 2F haalt voor schrijfvaardigheid, per onderwijssoort (bron: Inspectie, 2025)

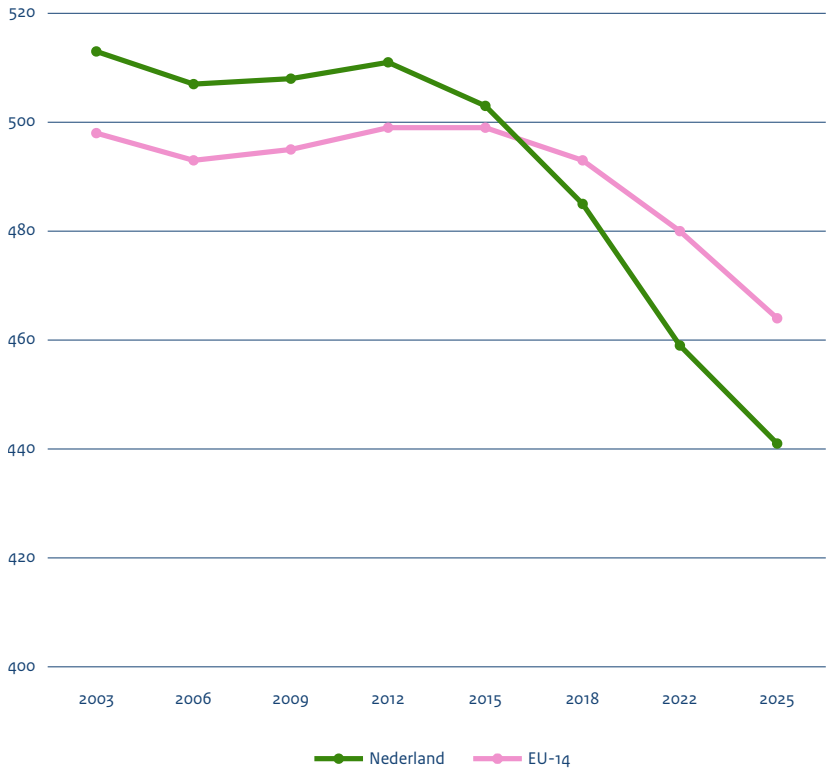
Internationaal peilingsonderzoek

PISA-2025: leesvaardigheid van 15-jarigen daalt opnieuw

Nederlandse 15-jarigen haalden in 2025 een lagere score voor de PISA-leestoets dan in 2022. Hun score daalde van 459 naar 441 punten (-18 punten, zie Figuur 17). Deze daling is niet nieuw: al enkele PISA-metingen op rij zien we een sterke neerwaartse trend. In 2018 scoorde Nederland voor het eerst onder het EU14-gemiddelde. In 2025 is dit nog steeds het geval.

De gemiddelde leesprestaties daalden tussen 2022 en 2025 het sterkst op de havo (23 punten), gevolgd door het vwo (16 punten) en het vmbo-g/t (15 punten). Leerlingen op de havo en het vwo haalden in 2025 wel nog steeds hogere scores dan gemiddeld in de EU-14 (464 punten).

Figuur 17 | Gemiddelde toetsscores leesvaardigheid PISA-2003 t/m PISA-2025 (bron: OECD, 2026)

In 2025 beheerste 39% van de Nederlandse 15-jarigen PISA-niveau 2 niet. Dit is een achteruitgang ten opzichte van 2022, toen 33% onder niveau 2 scoorde. Ook is dit aandeel hoger dan in de EU-14 gemiddeld (29%). Niveau 2 is volgens PISA het basisniveau dat leerlingen nodig hebben om deel te kunnen nemen aan de samenleving. Om het tweede niveau te halen moet een leerling informatie, die er niet letterlijk in staat, uit een tekst kunnen halen. In 2025 was 4% van de Nederlandse leerlingen een excellente lezer.

3. Rekenen-wiskunde

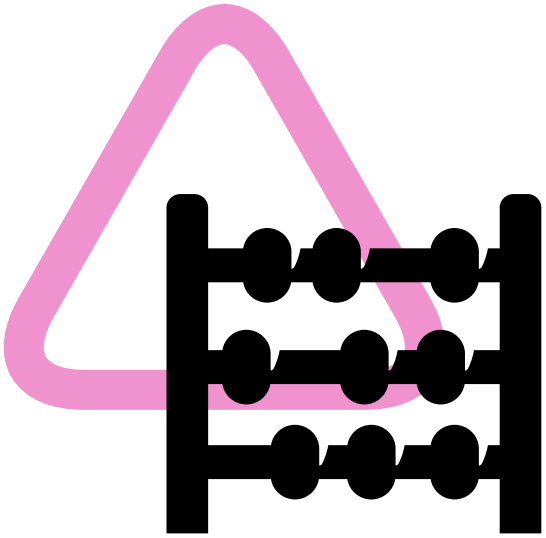
3. Rekenen-wiskunde

Omschrijving

Rekenen-wiskunde vormt de basis voor alledaagse vaardigheden, zoals klussen, koken en financiële zelfredzaamheid. De basisvaardigheid stimuleert het logisch denkvermogen van leerlingen en is daardoor onmisbaar voor succes in het vervolgonderwijs, de samenleving en de arbeidsmarkt. Rekenen-wiskunde gaat niet alleen over het maken van sommen. Het gaat over alle vaardigheden die bijdragen aan de gecijferdheid van leerlingen: getallen, verhoudingen, meten en meetkunde en verbanden.

Kernpunten

- Het aandeel groep 7-leerlingen dat streefniveau 1S beheerst stijgt.
- 93% van de basisschoolleerlingen haalt in groep 8 minimaal referentieniveau 1F voor rekenen. 44% haalt ook niveau 1S.
- Leerlingen in de onderbouw van het vo halen in schooljaar 2025-2026 lagere vaardigheidsscores dan in schooljaar 2018-2019. De scores op het vmbo daalden in deze periode het sterkst. In leerjaar 2 en 3 van het vwo zien we, ten opzichte van schooljaar 2024-2025, tekenen van herstel.
- In 2025 haalden Nederlandse 15-jarigen 483 punten op de PISA-toets. Deze score is iets lager dan in 2022: de onderzoekers spreken daarom over een niet-significante daling. Nederlandse 15-jarigen scoren nog steeds boven het EU14-gemiddelde (467 punten).

3.1 Primair onderwijs

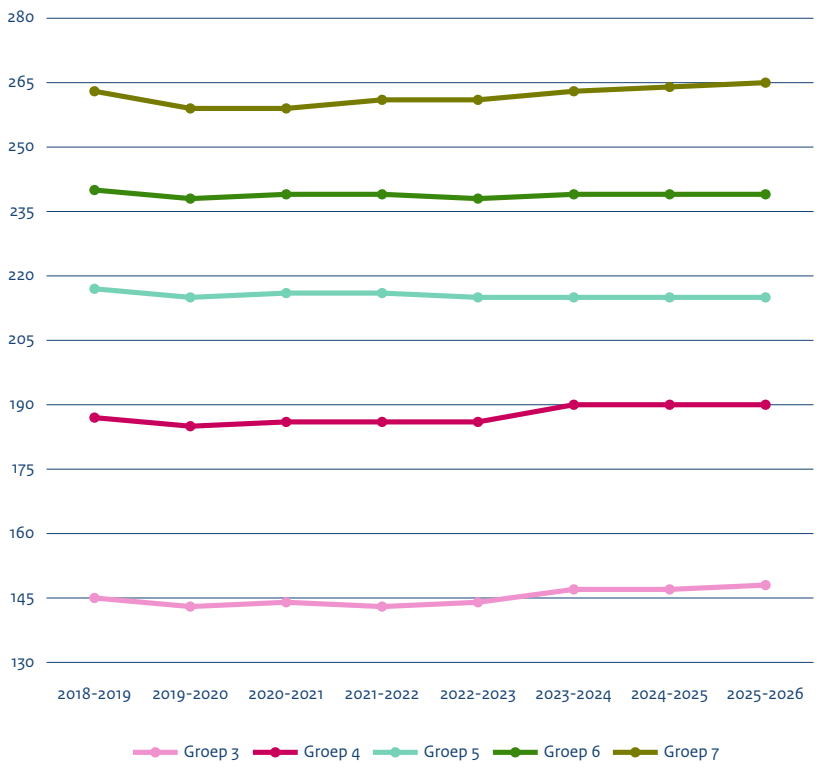
3.1.1 Jaarlijks onderzoek

LVS-data groep 3 t/m 7

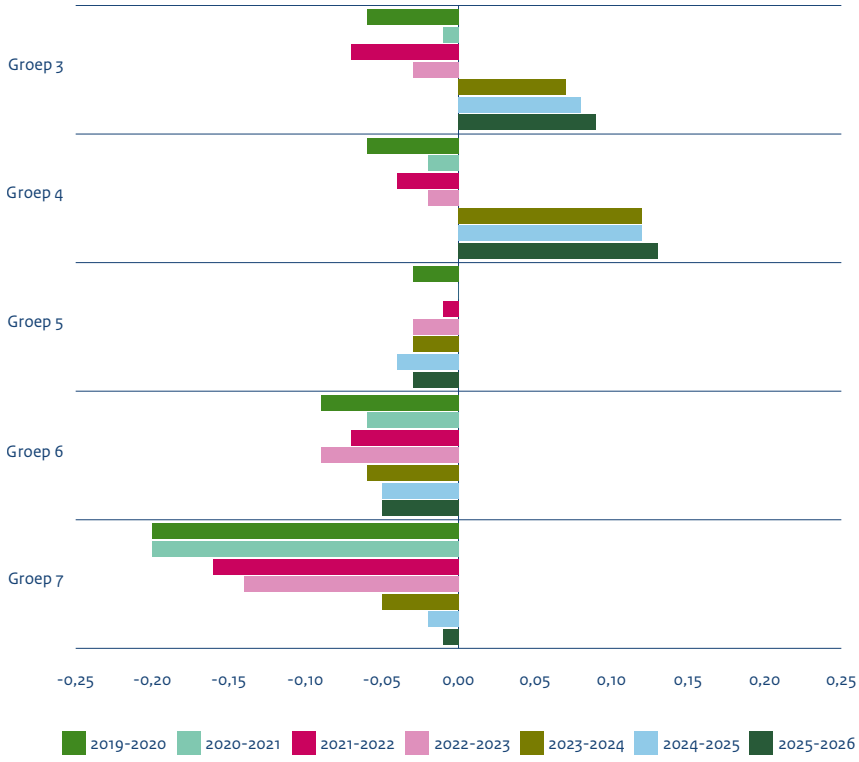
Vaardigheidsscores rekenen-wiskunde stabiel

Het Nationaal Cohortonderzoek (NCO) brengt op basis van lvs-gegevens de reken-vaardigheid van leerlingen in groep 3 tot en met 7 in beeld. Uit deze cijfers blijkt dat de vaardigheidsscore van groep 3-leerlingen in schooljaar 2025-2026 hoger is dan in schooljaar 2018-2019. Die stijging vond vooral plaats tussen schooljaar 2022-2023 en 2023-2024, en bleef daarna op hetzelfde (hoge) niveau (zie Figuur 18 en Figuur 19). Ook in groep 4 en groep 7 stegen de vaardigheidsscores. De stijging in groep 7 is zichtbaar vanaf schooljaar 2020-2021, na een daling eerder. Tussen schooljaar 2018-2019 en 2025-2026 is de vaardigheid van groep 5- en groep 6-leerlingen stabiel.

Figuur 18 | Ontwikkeling vaardigheidsscores E-toets rekenen-wiskunde groep 3 t/m 7 basisonderwijs (bron: NCO, 2026)

Figuur 19 | Vaardigheidsscores voor rekenen-wiskunde in groep 3 t/m 7 basisonderwijs, gestandaardiseerd op de gemiddelde vaardigheidsscore in schooljaren 2017-2018 en 2018-2019 (bron: NCO, 2026)

De ontwikkeling van vaardigheidsniveaus wordt uitgedrukt in standaarddeviaties. Om de omvang hiervan te duiden, gaan wij uit van het volgende:

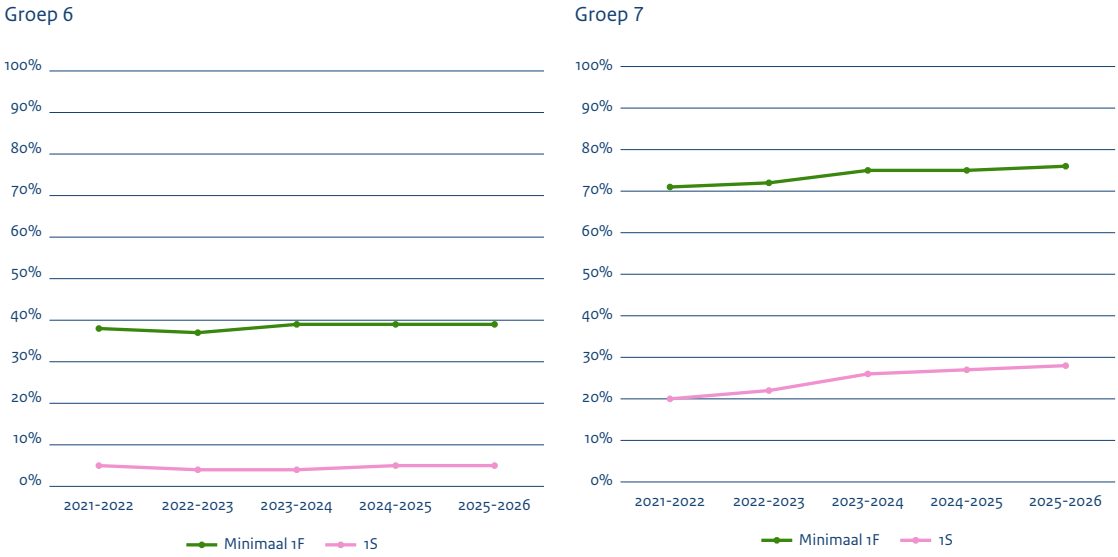
- er is sprake van een klein effect bij <0,05 standaarddeviatie;
- er is sprake van een middelgroot effect tussen de 0,05 en 0,20 standaarddeviatie;
- er is sprake van een groot effect bij effecten groter dan 0,20 standaarddeviatie.[22]

Meer groep 7-leerlingen halen niveau 1S

De leerprestaties van leerlingen in groep 6 en 7 worden ook uitgedrukt in referentieniveaus. Als we hiernaar kijken, valt op dat het aandeel groep 6-leerlingen dat minimaal niveau 1F haalt voor rekenen, net als het aandeel dat minimaal streefniveau 1S haalt, vrij stabiel is (zie Figuur 20).

In groep 7 halen leerlingen wel vaker dan voorheen niveau 1S. Dit aandeel steeg van 20% in schooljaar 2021-2022 naar 28% in schooljaar 2025-2026. Het aandeel leerlingen dat minimaal niveau 1F haalt, nam in dezelfde periode ook toe: van 71% in schooljaar 2021-2022 naar 76% in schooljaar 2025-2026.

Figuur 20 | Percentage basisschoolleerlingen dat eind groep 6 en groep 7 minimaal referentieniveau 1F of 1S beheerst voor rekenen-wiskunde (bron: NCO, 2026)

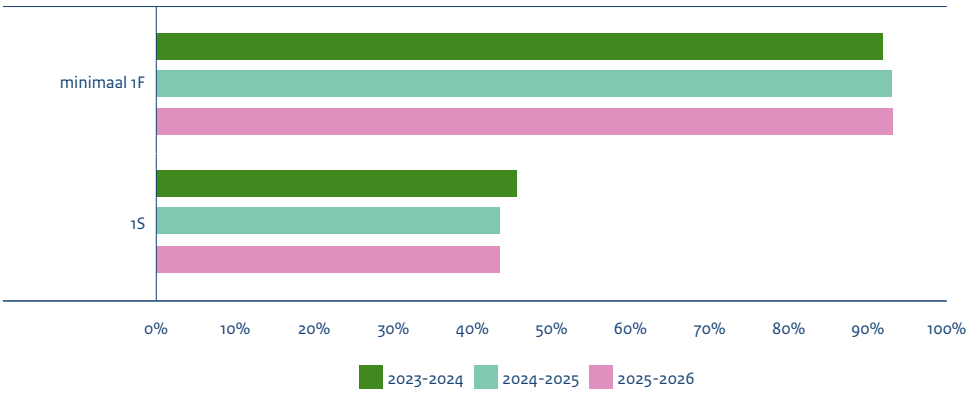

Doorstroomtoets groep 8

9 op de 10 leerlingen haalt minimaal niveau 1F voor rekenen

Bijna alle groep 8-leerlingen in het basisonderwijs (93%) halen referentieniveau 1F voor rekenen.[23] Dit percentage is vergelijkbaar met schooljaar 2024-2025, maar wel iets hoger dan in schooljaar 2023-2024. Bijna 44% van de leerlingen haalde ook streefniveau 1S (zie Figuur 21).

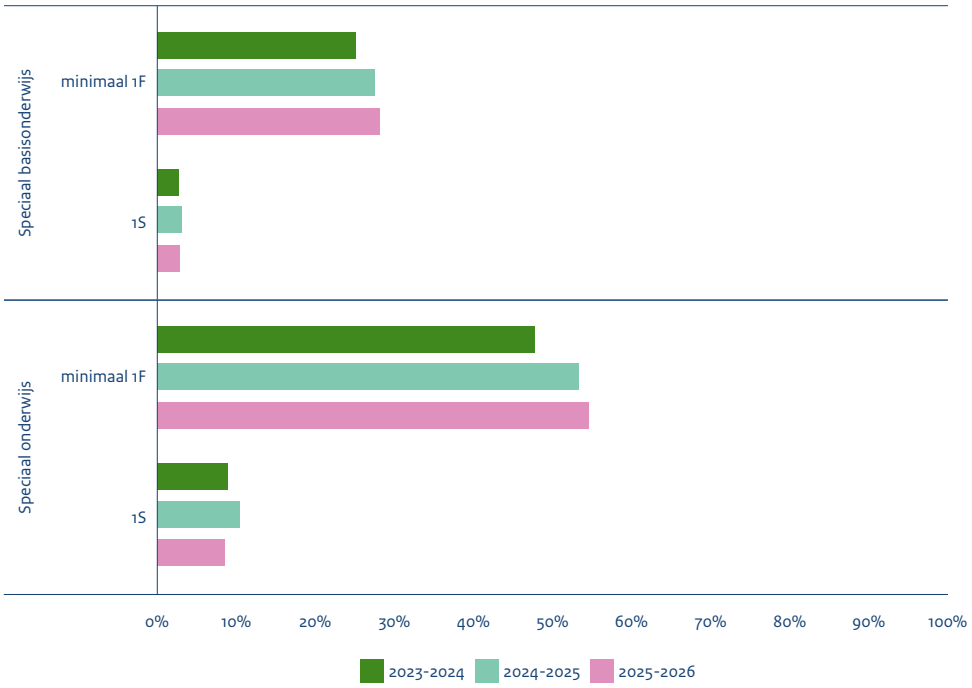
Figuur 21 | Percentage groep 8-leerlingen in het basisonderwijs dat o.b.v. de doorstroomtoets niveau 1F of 1S haalt voor rekenen (bron: DUO, 2026)

Ruim een kwart van de sbao-leerlingen haalt minimaal niveau 1F

In het sbao steeg het aandeel leerlingen dat minimaal referentieniveau 1F haalt op de doorstroomtoets licht (zie Figuur 22). Een stijging zien we ook in het so: haalde in schooljaar 2023-2024 48% van de leerlingen minimaal niveau 1F, in schooljaar 2025-2026 nam dit toe tot 54%. Een klein deel (3%) van de sbao-leerlingen haalde in schooljaar 20225-2026 ook niveau 1S. In het so ligt dit percentage hoger: 9% haalde ook niveau 1S (zie Figuur 22).

Figuur 22 | Percentage leerlingen in het sbao en so dat o.b.v. de doorstroomtoets niveau 1F of 1S haalt voor rekenen (bron: DUO, 2026)

3.1.2 Peilingsonderzoeken

Internationale peilingen

IELS 2025: beginnende gecijferdheid Nederlandse vijfjarigen onder internationaal gemiddelde

In 2025 nam Nederland voor het eerst deel aan IELS, een internationaal onderzoek naar de kennis en vaardigheden van vijfjarigen.[24] Nederlandse vijfjarigen scoorden toen lager op het onderdeel beginnende gecijferdheid dan gemiddeld in de acht deelnemende landen. Dit betekent dat zij minder goed om kunnen gaan met getallen en hoeveelheden. Zuid-Korea en Engeland haalden hogere scores, terwijl de score in Vlaanderen nagenoeg vergelijkbaar was met die in Nederland.

De 10% laagst scorende Nederlandse leerlingen haalden betere scores dan leerlingen in de meeste andere landen. Dit betekent dat de 10% laagst scorende vijfjarigen in Nederland het relatief goed doen. Daar staat tegenover dat de 10% hoogst scorende Nederlandse leerlingen vaak minder punten haalden dan de 10% hoogst scorende leerlingen internationaal. Dit bekent dat leerlingen in Nederland minder goed in staat zijn om echt hoge scores te halen. Wel is het verschil in scores tussen de 10% hoogst en 10% laagst scorende leerlingen in Nederland het kleinst van alle deelnemende landen.

TIMSS: rekenvaardigheid groep 6-leerlingen tussen 2019 en 2023 stabiel

In 2023 is de rekenvaardigheid van groep 6-leerlingen voor het laatst internationaal onderzocht.[25] Leerlingen haalden toen dezelfde scores als in 2019. Van de 58 deelnemende landen haalden 11 landen een significant hogere en 43 landen een significant lagere score dan Nederland. De verschillen tussen Nederlandse leerlingen waren in 2023, in vergelijking met de verschillen tussen leerlingen in de meeste andere landen, klein.

3.2
Voortgezet onderwijs

3.2.1 Jaarlijks onderzoek

LVS-data onderbouw vo

Vaardigheidsscores lager dan pre-corona: daling grootst op vmbo, kleinst op vwo
Een deel van de vo-scholen maakt in de onderbouw gebruik van het lvs-systeem van Cito. Uit deze toetsen blijkt dat de vaardigheidsscores van leerlingen tussen schooljaar 2018-2019 en schooljaar 2025-2026 zijn gedaald (zie Figuur 23). Wel verschilt het precieze beeld per schoolsoort en leerjaar. De vaardigheidsscores van vmbo-leerlingen daalden in deze periode bijvoorbeeld het sterkst, terwijl de vaardigheidsscores van vwo-leerlingen minder sterk daalden of zelfs gelijk bleven. Op het vmbo-kb/bb en vmbo-g/t gaat het in alle leerjaren, met uitzondering van het vmbo-kb/bb in leerjaar 1, om grote dalingen.

Er zijn ook positieve signalen. Tussen schooljaar 2024-2025 en schooljaar 2025-2026 stegen de vaardigheidsscores van vmbo-g/t-leerlingen, havisten en vwo-leerlingen in leerjaar 3 bijvoorbeeld licht. Op de havo en het vwo is dit het tweede achtereenvolgende jaar.

Figuur 23 | Ontwikkeling vaardigheidsscores rekenen-wiskunde onderbouw vo (bron: Cito, 2026)[26]

Figuur 24 | Ontwikkeling vaardigheid rekenen-wiskunde onderbouw vo, uitgedrukt in standaarddeviatie: schooljaar 2025-2026 ten opzichte van pre-corona (bron: Cito, 2026)[27]

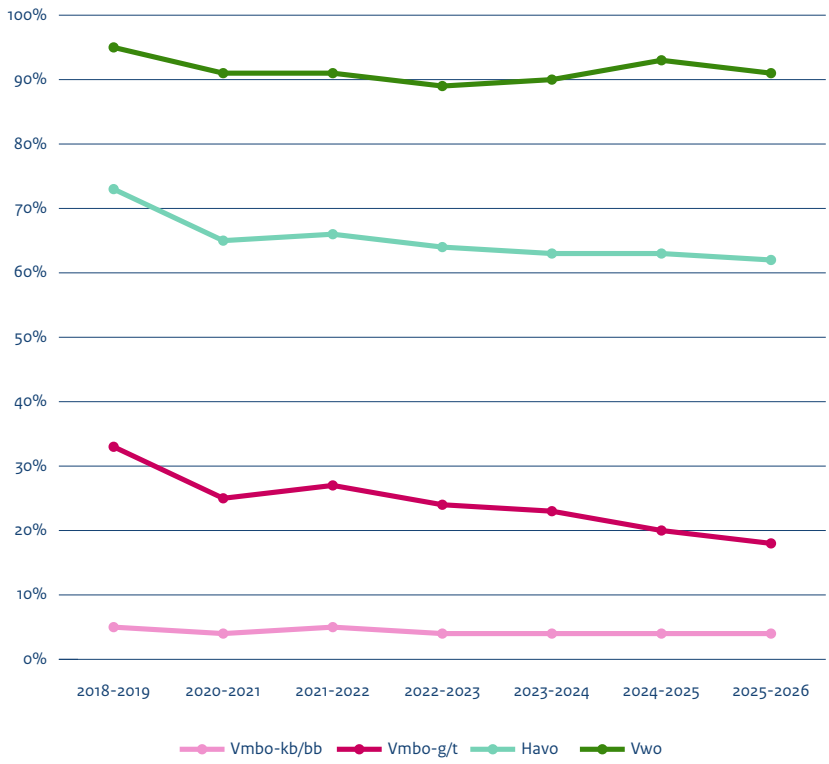
De ontwikkeling van vaardigheidsniveaus wordt uitgedrukt in standaarddeviaties.
Om de omvang hiervan te duiden, gaan wij uit van het volgende:

- er is sprake van een klein effect bij <0,05 standaarddeviatie;
- er is sprake van een middelgroot effect tussen de 0,05 en 0,20 standaarddeviatie;
- er is sprake van een groot effect bij effecten groter dan 0,20 standaarddeviatie.[28]

Minder leerlingen beheersen eind leerjaar 2 referentieniveau 2F

Minder vo-leerlingen halen aan het eind van leerjaar 2 referentieniveau 2F voor rekenen-wiskunde (zie Figuur 25). Wie dit niveau beheerst, kan mee doen in de maatschappij. Alle leerlingen horen dit niveau daarom aan het einde van het vo minimaal te beheersen. De dalende beheersing van niveau 2F zien we op alle schoolsoorten, maar het sterkst op de havo en het vmbo-g/t. Haalde in schooljaar 2018-2019 bijna driekwart van de leerlingen op de havo minimaal niveau 2F, in schooljaar 2025-2026 daalde dit tot 62%. Op het vmbo-g/t daalde dit percentage in dezelfde periode van 33% naar 18%. Op vmbo-kb/bb steeg vooral het aandeel leerlingen dat onder niveau 1F scoort sterk: van 41% in schooljaar 2018-2019 naar 53% in schooljaar 2025-2026 (niet in figuur, zie Cito, 2026).

Figuur 25 | Percentage vo-leerlingen per schoolsoort dat eind leerjaar 2 minimaal niveau 2F voor rekenen-wiskunde beheerst (bron: Cito, 2026)[29]

Eindexamens

Gemiddelde eindcijfers stijgen, wisselend beeld CE-cijfers

Het gemiddelde SE-cijfer voor wiskunde is in 2026 iets hoger dan in 2025 (zie Tabel 3). De stijging is het grootst op het vmbo-kb (0,06 punt) en het kleinst op het vwo (0,01 punt). Ook het gemiddelde CE-cijfer van vwo-leerlingen steeg tussen 2025 en 2026 (0,14 punt). Dat geldt ook voor leerlingen op vmbo-g/t (0,33 punt). Bij de overige schoolsoorten zien we juist een dalend CE-cijfer. Ook het eindcijfer van leerlingen op het vwo en vmbo-g/t steeg, terwijl het eindcijfer op het vmbo-kb en de havo licht daalde.

Tabel 3 Gemiddelde SE-, CE- en eindcijfer voor wiskunde per schoolsoort (bron: DUO, 2026)

	Schoolexamencijfer				Centraal examencijfer				Eindcijfer			
	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
Vwo	6,52	6,59	6,64	6,65	6,83	6,94	6,58	6,73	6,70	6,79	6,65	6,72
Havo	6,16	6,22	6,25	6,27	6,50	6,43	6,19	6,10	6,36	6,35	6,25	6,22
Vmbo-g/t	6,33	6,36	6,35	6,38	6,35	6,47	6,16	6,49	6,37	6,44	6,28	6,46
Vmbo-kb	5,99	6,08	6,09	6,15	6,24	6,40	6,33	6,11	6,15	6,27	6,24	6,16
Vmbo-bb	6,36	6,39	6,36	6,41	6,35	6,54	6,60	6,58	6,39	6,49	6,51	6,52

Minder onvoldoendes voor SE-wiskunde, beeld CE-wiskunde varieert

Examenkandidaten haalden in 2026 minder vaak een onvoldoende voor het SE wiskunde dan in 2025. Over het algemeen is het aandeel onvoldoendes bij het CE hoger dan bij het SE, maar de verschillen zijn bij wiskunde minder groot dan bijvoorbeeld bij Nederlands. Op het vwo (-2%) en vmbo-g/t (-9%) daalde het aandeel onvoldoendes voor het CE, bij de overige schoolsoorten nam dit aandeel juist toe. Leerlingen op het vwo haalden het minst vaak een onvoldoende voor wiskunde (eindcijfer: 13%), terwijl dit op het vmbo-kb (eindcijfer: 28%) en de havo (eindcijfer: 24%) vaker voorkwam.

Een aanzienlijk deel van de leerlingen met een onvoldoende voor het SE of CE haalde een cijfer tussen de 4,5 en 5,5. Wel haalden meer leerlingen een cijfer tussen de 3,5 en 4,5 dan bijvoorbeeld bij Nederlands. Het percentage havo- en vwo-leerlingen dat een 3 of lager als eindcijfer haalde is beperkt (vwo: 1,8%; havo: 3,5%). Deze leerlingen kunnen het examenjaar niet succesvol afronden, omdat wiskunde een kernvak is.

Ook vaardigheid op CE varieert per schoolsoort

Het College voor Toetsen en Examens (CvTE) en Stichting Cito hebben, net als in voorgaande jaren, ook het vaardigheidsniveau van examenleerlingen onderzocht. De trends in dit onderzoek kunnen verschillen met de trends in gemiddelde CE-cijfers, omdat vaardigheidstrends geen rekening houden met tussentijdse prestatie-eisaanpassingen[30] en cijfers van kandidaten die in het tweede of derde tijdvak een herkansing hebben gedaan. Ook in het vaardigheidsonderzoek zien we een wisselend beeld. Op het vmbo-bb en vmbo-kb bleef de vaardigheid van examenkandidaten tussen 2023 en 2026 stabiel. Op het vmbo-g/t is er in dezelfde periode een daling van 0,25 cijferpunt, terwijl de vaardigheid op het vwo zowel bij wiskunde A als wiskunde B rond de 0,4 cijferpunt steeg. De stijging bij vwo wiskunde A is zelfs voor het derde opeenvolgende jaar zichtbaar. Bij havo wiskunde B bleef de vaardigheid van leerlingen stabiel, terwijl deze bij havo wiskunde A met 0,5 cijferpunt daalde.

Naast de dalende vaardigheid op het vmbo-g/t en havo wiskunde A, neemt ook het aantal kandidaten dat een CE maakt op deze niveaus af (vmbo-g/t: -2,7%-punt, havo: -2,3%-punt). Ook dit kan een indicatie zijn van een lager vaardigheidsniveau.

Eindcijfer wiskunde stijgt in het vso

Een leerling in het vso kan op verschillende manieren een diploma halen. Als de vso-school een eigen examenlicentie of een examensamenwerking met een vo-school (of vavo) heeft, neemt de leerling deel aan de reguliere eindexamens. Verreweg de meeste vso-leerlingen halen hun diploma via het staatsexamen. In 2025[31] deden ruim 3.500 vso-leerlingen staatsexamen, ruim 1.400 namen deel aan het staatsexamen wiskunde.[32]

Het gemiddelde eindcijfer van vwo-leerlingen uit het vso was in 2025 (6,3) lager dan in 2024 (6,6, zie Tabel 4). De eindcijfers van havo- en vmbo-kb/bb-leerlingen uit het vso stegen in diezelfde periode juist licht (van een 6,2 naar een 6,3 voor havisten, en van een 6,3 naar een 6,4 op het vmbo-kb/bb). Het gemiddelde eindcijfer op het vmbo-g/t kwam in beide jaren uit op een 6,2.

Tabel 4 | Gemiddelde eindcijfer staatsexamen vso-leerlingen voor wiskunde (bron: DUO, 2025)[33]

	2023		2024		2025	
	Cijfer	Aantal kandidaten	Cijfer	Aantal kandidaten	Cijfer	Aantal kandidaten
Vwo	6,54	71	6,56	78	6,33	58
Havo	6,02	398	6,18	386	6,25	302
Vmbo-g/t	6,12	718	6,22	807	6,24	701
Vmbo-bb/kb	6,31	341	6,34	363	6,39	387
Totaal	6,15	1.528	6,25	1.634	6,29	1.448

3.2.2 Peilingsonderzoeken

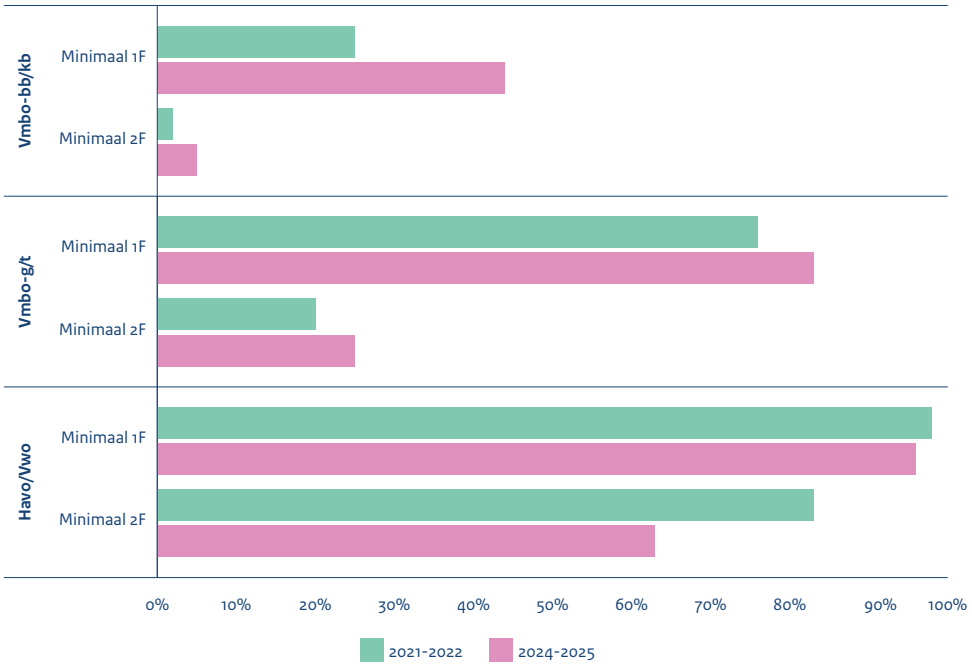
Peilingsonderzoek Inspectie

Beheersing referentieniveau 1F verschilt per schoolsoort

Eind leerjaar 2 beheerst zo'n driekwart van de vo-leerlingen minimaal referentieniveau 1F voor rekenen-wiskunde (76%). Dit blijkt uit peilingsonderzoek van de Inspectie, dat in schooljaar 2024-2025 is uitgevoerd. Van deze groep beheerste 36% ook niveau 2F. Havo/vwo-leerlingen haalden niveau 2F het meest vaak, vmbo-leerlingen haalden dit niveau minder vaak (zie Figuur 26).

Vmbo-bb/kb- en vmbo-g/t-leerlingen haalden in schooljaar 2025-2026 vaker referentieniveau 1F dan in schooljaar 2021-2022.[34] Ook haalde een iets groter deel van de leerlingen referentieniveau 2F. Bij havo/vwo-leerlingen zien we een tegenovergesteld beeld: zij haalden de hogere referentieniveaus minder vaak dan voorheen. Haalde in schooljaar 2021-2022 83% van de leerlingen minimaal niveau 2F, in schooljaar 2024-2025 daalde dit naar 63%.

Figuur 26 | Ontwikkeling percentage vo-leerlingen dat eind leerjaar 2 minimaal niveau 1F of 2F voor rekenen-wiskunde beheerst (bron: Inspectie, 2026)

Leerlingen scoren beste op getallen, slechtst op meten en meetkunde

Eind leerjaar 2 scoren leerlingen het hoogst op het domein *getallen*, gevolgd door *verhoudingen*. Leerlingen hebben meer moeite met *verbanden* en halen de laagste score op *meten en meetkunde*. Ook in eerder peilingsonderzoek van de Inspectie scoorden leerlingen het beste op het domein *getallen* en het minst goed op *meten en meetkunde*.

Bij het domein **getallen** leren leerlingen over de uitspraak, schrijfwijze en betekenis van getallen, symbolen en relaties. Bij **verhoudingen** leren leerlingen om verhoudingen te herkennen en in taal toe te passen. Kennis over de maten voor lengte, oppervlakte, inhoud, gewicht, temperatuur, tijd en geld vallen onder het domein **meten en meetkunde**. En bij het domein **verbanden** leren leerlingen om informatie uit tabellen, grafische voorstellingen en beschrijvingen te analyseren en interpreteren.

Een derde vso-leerlingen haalt niveau 2F

In hetzelfde peilingsonderzoek haalde driekwart van de vso-leerlingen referentieniveau 1F of hoger (76% in schooljaar 2024-2025). Dit betekent dat ongeveer een kwart van de leerlingen eind leerjaar 2 niveau 1F nog niet haalt. Een derde (33%) van de vso-leerlingen haalde in schooljaar 2024-2025 ook niveau 2F of hoger. Ook vso-leerlingen scoorden het hoogst op het domein *getallen*. Op het domein *meten en meetkunde* beantwoordden zij de minste vragen goed.

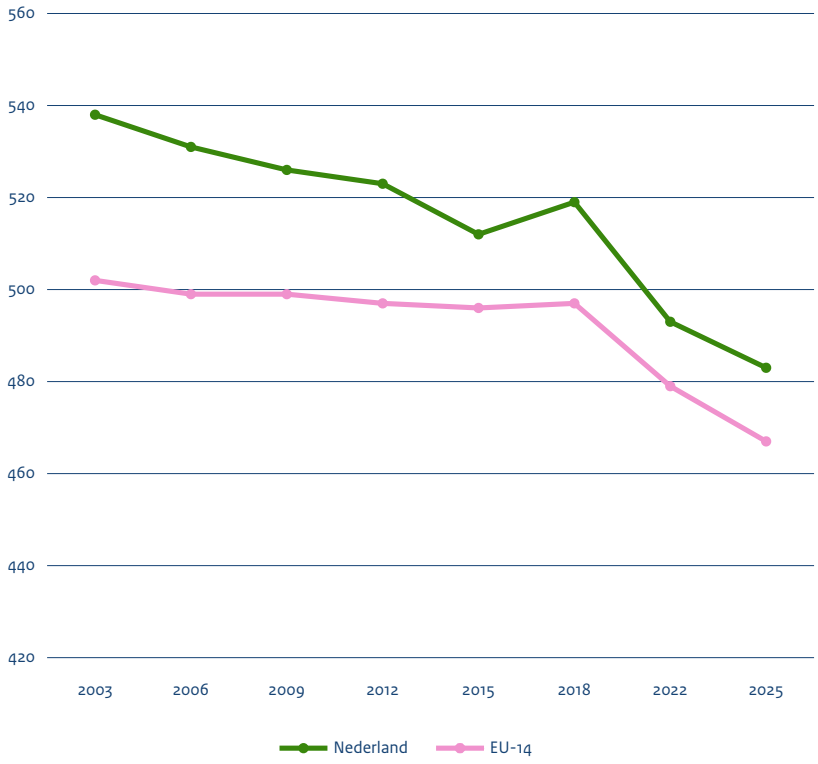
Internationale peilingen

PISA-2025: wiskundescores Nederlandse 15-jarigen boven EU14-gemiddelde

Nederlandse 15-jarigen haalden in 2025 een lagere score voor wiskunde op de PISA-toets[35] dan in 2022. Hun score daalde van 493 punten in 2025 naar 483 punten in 2022 (-10 punten, een volgens de onderzoekers niet significante daling). Ook zijn de scores van Nederlandse 15-jarigen in 2025 nog steeds hoger dan het EU14-gemiddelde (467 punten, zie Figuur 27).

Sinds PISA-2006 daalde de gemiddelde wiskundescore het sterkst op het vmbo. Op het vmbo-bb gaat het om een daling van 67 punten; vmbo-g/t leerlingen daalden gemiddeld 77 punten; en op vmbo-kb gaat het om 81 punten. Tussen de laatste twee PISA-afnames, in 2022 en 2025, daalde alleen de score van havisten significant (-11 punten).

Figuur 27 | Gemiddelde toetsscores wiskunde PISA-2003 t/m PISA-2025 (bron: OECD, 2026)

13% van de Nederlandse 15-jarigen haalde in PISA-2025 het excellente vaardigheidsniveau. Dit percentage is hoger dan gemiddeld in de EU14-landen (8%). Nederland is daarmee één van de dertien PISA-landen waar meer dan 10% van de leerlingen niveau 5 of 6 haalt. Tegelijk haalde bijna een derde van de Nederlandse 15-jarigen (30%) het tweede PISA-niveau niet. Dit is 3%-punt meer dan in PISA-2022. Niveau 2 is volgens PISA het basisniveau dat leerlingen nodig hebben om deel te kunnen nemen aan de samenleving. Concreet betekent dit dat leerlingen wiskundige berekeningen kunnen uitvoeren, en deze berekeningen kunnen gebruiken in alledaagse situaties.

4. Burgerschap

4. Burgerschap

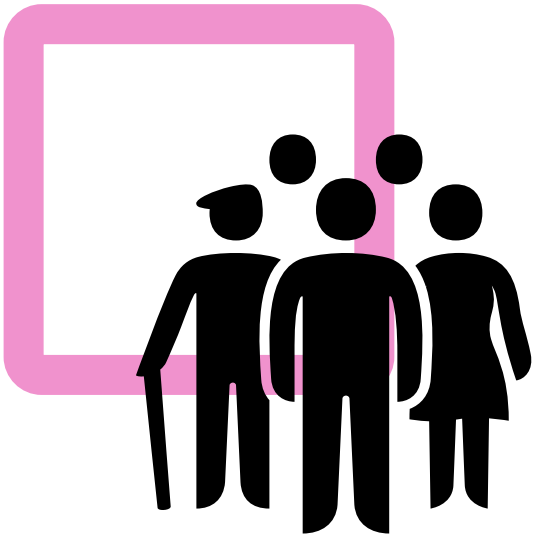
Omschrijving

De wettelijke burgerschapsopdracht onderstreept dat bevordering van burgerschap en sociale cohesie een taak is die om gerichte aandacht van scholen vraagt. Scholen moeten leerlingen bijvoorbeeld kennis en respect van en voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat bijbrengen. Ook horen ze zorg te dragen voor een cultuur die in overeenstemming is met onze basiswaarden en moeten ze de sociale en maatschappelijke competenties, waarmee leerlingen deel uit kunnen maken van de democratische Nederlandse samenleving, bevorderen. In aanvulling op de wettelijke burgerschapsopdracht treden in 2027, naar verwachting, nieuwe kerndoelen voor burgerschap in werking. Zij bieden een nadere concretisering van het onderwijsinhoudelijke gedeelte van de wettelijke burgerschapsopdracht.

Er is geen nieuw onderzoek dat zich richt op de burgerschapscompetenties van leerlingen. Dit hoofdstuk bevat daarom dezelfde informatie als de voorgaande Monitor basisvaardigheden, tenzij onderzoek dermate verouderd is dat het geen relevante toevoeging meer vormt. Bij het interpreteren van de gegevens in dit hoofdstuk is het belangrijk dit in gedachten te houden. In 2027 wordt nieuw onderzoek verwacht (zie hoofdstuk 8: Overzicht van aankomend onderzoek).

Kernpunten

- De meeste vo-leerlingen weten in leerjaar 4 dat Nederland een democratie is. Ook vindt een meerderheid het belangrijk om in een democratie te leven en is er ruime steun voor de vrijheid van meningsuiting.
- Het gemiddelde kennisniveau van 14-jarigen daalde tussen 2016 en 2022. Circa 31% van 14-jarigen scoort hoog op burgerschapskennis, 12% heeft een laag beheersingsniveau.

4.1 Voortgezet onderwijs

4.1.1 Peilingsonderzoeken

Nationale peilingen

Leerlingen hechten aan democratie

Een ruime meerderheid van de vo-leerlingen weet in leerjaar 4 dat Nederland een democratie is. Dit blijk uit het Adolescentenpanel Democratische Kernwaarden en Schoolloopbanen 2022-2024 (ADKS).[36] Op de havo en het vwo is dit aandeel hoger dan op het vmbo. Wel nam de kennis op het vmbo tussen leerjaar 2 en 4 sterk toe. Meer dan 80% van de havo-4 leerlingen noemde Nederland in dit onderzoek een democratie, onder vmbo-4 leerlingen was dit circa 70%. De meeste leerlingen vonden het ook belangrijk om in een democratie te leven. Ook de vrijheid van meningsuiting kon op steun rekenen. In leerjaar 4 kwam dit aandeel onder vmbo'ers uit op 79%, onder havisten op 82% en onder vwo-leerlingen op 85%.

Vertrouwen in kennis

Bijna de helft van de vijfdeklassers op de havo en het vwo gaf in ADKS 2022-2024 aan politieke onderwerpen zonder problemen te begrijpen. Meer dan een derde gaf aan ook veel te snappen van politiek. Als zij hun eigen kennis vergelijken met die van klasgenoten, neemt hun zelfvertrouwen af: ongeveer een kwart gaf aan meer te weten over politiek dan de meeste klasgenoten. Dit beeld is ongeveer gelijk in vwo-6, hoewel zesdeklassers op alle onderwerpen iets positiever antwoordden dan vijfdeklassers.

Internationale peilingen

Kennisniveau lager dan in 2016

Tussen 2016 en 2022 daalde de burgerschapskennis van Nederlandse 14-jarigen. In 2022 haalden leerlingen gemiddeld 508 punten,[37] terwijl hun score in 2016 uitkwam op 523 punten. De score van Nederlandse leerlingen was in 2022 gelijk aan het gemiddelde van alle deelnemende landen.

Nederlandse 14-jarigen hechtten in hetzelfde onderzoek veel waarde aan *conventioneel burgerschap*. Bijna driekwart van de jongeren gaf bijvoorbeeld aan te stemmen bij verkiezingen (als zij stemrecht hebben). Wel lag het belang dat leerlingen aan conventioneel burgerschap hechtten onder het internationale gemiddelde. Het vertrouwen dat jongeren hebben in rechtspraak, media, parlement en overheid was in 2022 wel hoger dan in andere landen. Ook steeg hun vertrouwen in de media en rechtspraak ten opzichte van 2016. Het vertrouwen van Nederlandse jongeren in hun eigen burgerschapsvaardigheden is over het algemeen lager dan in andere landen. Nederlandse leerlingen vinden het bijvoorbeeld relatief moeilijk om hun mening te beargumenteren.

5. Digitale geletterdheid

5. Digitale geletterdheid

Omschrijving

Digitale geletterdheid vraagt dat leerlingen kennis hebben van digitale technologie en media én beschikken over vaardigheden om deze kennis te gebruiken. Het gaat ook om de wisselwerking tussen digitale technologie, digitale media, de mens en de samenleving.[38] Binnen het leergebied doen leerlingen kennis en vaardigheden op in drie domeinen:

- de gedigitaliseerde wereld;
- praktische kennis en vaardigheden;
- ontwerpen en maken.

In PISA-2025 wordt ingegaan op het thema 'Leren in de digitale wereld'. Dit thema raakt aan de basisvaardigheid digitale geletterdheid. De belangrijkste bevindingen beschrijven we daarom in dit hoofdstuk. Omdat er verder geen nieuw onderzoek beschikbaar is, herhalen we ook informatie uit de voorgaande Monitor basisvaardigheden. Bij het interpreteren van deze onderzoeksgegevens is het belangrijk in gedachten te houden dat deze onderzoeken soms al enkele jaren oud zijn. In 2027 wordt nieuw onderzoek verwacht (zie hoofdstuk 8: Overzicht van aankomend onderzoek).

Kernpunten

- Groep 8-leerlingen die laag scoren op digitale geletterdheid hebben met name moeite met digitale informatievaardigheden en computationeel denken. De meest vaardige leerlingen halen juist relatief hoge scores voor digitale informatievaardigheden.
- Nederlandse 15-jarigen halen in 2025 dezelfde score voor *computational problem solving* als leerlingen in andere EU14-landen. Alle vwo-leerlingen en het merendeel van de havisten beheersen minimaal vaardigheidsniveau 3, dat door PISA wordt gezien als het basisniveau voor *computational problem solving*.

5.1
Primair onderwijs

5.1.1 Peilingsonderzoeken

Peilingsonderzoek Inspectie

Minst vaardige leerlingen hebben vooral moeite met digitale informatievaardigheden en computationeel denken

In 2021-2022 deed de Inspectie voor het eerst onderzoek naar de digitale geletterdheid van leerlingen aan het einde van het basisonderwijs.[39] Leerlingen haalden toen gemiddeld 67% van de maximaal te halen punten. De 10%-minst vaardige leerlingen haalden een score van maximaal 43%, de 10%-meest vaardige leerlingen een score van minstens 82%.

De minst vaardige leerlingen scoorden met name laag op de domeinen digitale informatie-vaardigheden en computationeel denken. Zij scoorden relatief hoog op mediawijsheid en ICT-basisvaardigheden. De meest vaardige leerlingen haalden juist een hoge score voor digitale informatievaardigheden.

5.2 Voortgezet onderwijs

5.2.1 Peilingsonderzoeken

Internationale peilingen

PISA-2025: meeste havisten en alle vwo'ers halen basisniveau *computational problem solving*

In PISA-2025 wordt voor het eerst ingegaan op het domein 'Leren in de digitale wereld'. De opgaven binnen dit domein toetsen hoe goed leerlingen in staat zijn om 1) gecontroleerde experimenten uit te voeren in een digitale omgeving met behulp van modellen, simulaties en andere digitale hulpmiddelen om gegevens te genereren, 2) de gegevens te gebruiken om conclusies te trekken en voorspellingen te doen over hoe een systeem zich ontwikkelt en 3) deze ideeën te vertalen naar programmeertaal en instructies om via een algemeen toepasbare reeks van stappen tot een (verbeterde) oplossing voor het probleem te komen. De prestaties op deze drie onderdelen worden samengevat in één score, die voor *computational problem solving*.

Gemiddeld scoorden Nederlandse leerlingen in 2025 506 punten voor *computational problem solving,* een score die vergelijkbaar is met de score van leerlingen in de EU-14 gemiddeld (501). 36% van de leerlingen scoorde onder niveau 3, het niveau dat de OESO ziet als basisniveau. In de EU-14 landen is dit percentage vergelijkbaar (35%). Alle vwo-leerlingen en het merendeel van de havisten haalden minimaal een score op dit niveau. Er zijn ook leerlingen die een hoge score (minimaal niveau 5) halen voor *computational problem solving*: in Nederland gold dit voor 31% van de leerlingen, ten opzichte van 26% in de EU14-landen.

ICILS-2023: beperkt aandeel leerlingen haalt hoogste niveau computer- en informatiegeletterdheid

ICILS, een internationaal peilingsonderzoek naar de digitale geletterdheid in leerjaar 2, is voor het laatst afgenomen in 2023.[40] Nederlandse leerlingen haalden toen gemiddeld 460 punten voor hun computer- en informatiegeletterdheid. Zij scoorden daarmee gemiddeld op niveau 1, en dus onder niveau 2. Dit niveau wordt door de onderzoekers omschreven als het minimale niveau dat nodig is om effectief deel te kunnen nemen aan de digitale samenleving. Het aandeel leerlingen dat in 2023 het hoogste niveau (minimaal niveau 4) haalde, is beperkt.

Voor computationeel denken haalden leerlingen gemiddeld een score van 440 punten. Dit komt overeen met de ondergrens van niveau 2. Het aandeel leerlingen dat het hoogste niveau haalde, is bij computationeel denken iets hoger dan bij computer- en informatiegeletterdheid, maar is in beide gevallen beperkt.

6. Conclusie

6. Conclusie

De Monitor basisvaardigheden biedt een gedetailleerd overzicht van al het recent verschenen onderzoek naar de leerprestaties van leerlingen op taal, rekenen-wiskunde, digitale geletterdheid en burgerschap. Welk beeld schetsen deze onderzoeken samen? Hoe gaat het met de basisvaardigheden van onze leerlingen? En hoe verhouden de leerprestaties in schooljaar 2025-2026 zich met die in eerdere schooljaren?

Basisonderwijs: trend stabiel, met enkele positieve uitschieters

De taal- en rekenvaardigheid van basisschoolleerlingen is terug op het niveau van voor de coronapandemie. Wel zijn er verschillen tussen groepen en domeinen. Leerlingen in groep 3 halen bijvoorbeeld hogere scores, zowel voor begrijpend lezen als voor spelling en rekenen. Die stijging vond met name plaats tussen schooljaar 2021-2022 en schooljaar 2023-2024. Daarna bleven de scores op hetzelfde (hoge) niveau. In groep 6 zijn de lees- en spellingsscores nog lager dan voor het uitbreken van de coronapandemie, terwijl de rekenscores in dezelfde periode stabiel zijn.

Nagenoeg alle groep 8-leerlingen (99%) halen op de doorstroomtoets referentieniveau 1F voor lezen. Ook voor taalverzorging is dit aandeel hoog (97%). Driekwart van de groep 8-leerlingen beheerst ook niveau 2F voor lezen; voor taalverzorging is dit ruim de helft. De meeste leerlingen (92%) beheersen eind groep 8 ook niveau 1F voor rekenen. Twee op de vijf leerlingen beheerst op dat moment ook het streefniveau voor rekenen. Deze percentages zijn de afgelopen drie jaar redelijk stabiel: er zijn jaar op jaar slechts kleine schommelingen in het aandeel leerlingen dat referentieniveau 1F, 2F of 1S haalt.

Voortgezet onderwijs: zorgen over dalende vaardigheden, wel eerste tekenen van herstel

Leerlingen in de onderbouw hebben in schooljaar 2025-2026 een lager vaardigheidsniveau voor Nederlands woordenschat en leesvaardigheid dan leerlingen voor het uitbreken van de pandemie. Ook in vergelijking met schooljaar 2021-2022 is hun vaardigheidsniveau gedaald. Wel zijn er de afgelopen twee schooljaren eerste tekenen van herstel zichtbaar, zoals in leerjaar 3 op de havo en het vwo. Signalen van dalende taalvaardigheid zien we niet alleen terug in nationaal onderzoek (lvs-toetsen), maar ook in internationaal peilingsonderzoek (PISA). Ook daar daalden de leesscores de afgelopen PISA-metingen fors. Nederlandse 15-jarigen scoren daardoor ook onder het EU-14 gemiddelde, terwijl dat in 2015 nog niet het geval was.

Tussen schooljaar 2018-2019 en schooljaar 2025-2026 daalden ook de vaardigheidsscores voor rekenen-wiskunde. Vooral op het vmbo was de daling fors, terwijl deze op het vwo minder sterk was. Leerlingen in leerjaar 3 van het vwo laten, net als havisten in leerjaar 3, de afgelopen twee schooljaren zelfs tekenen van herstel zien. Ook PISA-2025 laat voor wiskunde een minder negatief beeld zien dan voor lezen. Nederlandse leerlingen scoren daar bovendien nog steeds boven het EU-14 gemiddelde. Of deze eerste positieve signalen leiden tot een trendbreuk moet de komende jaren blijken.

De eindexamenresultaten voor wiskunde laten in ieder geval nog geen eenduidig beeld zien: de ontwikkelingen tussen examenjaar 2023 en 2026 verschillen per schoolsoort en wiskundeniveau. Soms zien de onderzoekers een licht stijgende vaardigheid (vwo wiskunde A en B), maar er zijn ook licht dalende (vmbo-g/t, havo wiskunde A) of gelijkblijvende vaardigheden (vmbo-bb en -kb, havo wiskunde B). Het is mogelijk dat deze resultaten verschillen van andere toetsresultaten, zoals die van PISA-2025. Niet elke toets meet namelijk hetzelfde. Ook kan de inzet van leerlingen per toets verschillen.

Eén onderzoek ging het afgelopen jaar in op de digitale geletterdheid van vo-leerlingen: PISA-2025 onderzocht voor het eerst *computational problem solving*. Voor dit thema scoren Nederlandse 15-jarigen vergelijkbaar met leerlingen in de EU-14 landen. Desondanks haalt ruim een derde van de Nederlandse leerlingen het volgens de PISA-onderzoekers vereiste basisniveau niet.

Gespecialiseerd onderwijs

Ook leerlingen in het speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs maken de doorstroomtoets. Alleen leerlingen voor wie een ontheffingsgrond geldt, hoeven de toets niet te maken. In schooljaar 2025-2026 haalt ruim 80% van de sbao- en so-leerlingen referentieniveau 1F voor lezen. Dit aandeel schommelt de afgelopen drie jaar licht. Voor taalverzorging en vooral voor rekenen ligt dit aandeel lager, zeker in het sbao. Een klein deel van de sbao- en so-leerlingen haalt ook niveau 2F of 1S. Dit aandeel is hoger bij lezen dan bij taalverzorging en rekenen.

In het vso haalt zo'n driekwart van de leerlingen eind leerjaar 2 referentieniveau 1F of hoger voor rekenen. Kijken we tot slot naar de examencijfers van vso-leerlingen die staatsexamen doen, dan valt op dat ook hier (de ontwikkeling van) het gemiddelde eindcijfer per uitstroomrichting varieert.

Hoe verhouden deze conclusies zich tot de doelen van het Masterplan basisvaardigheden?
In 2022 is het Masterplan basisvaardigheden gestart. In mei 2023 zijn vervolgens beleidsdoelen geformuleerd, die voor het einde van schooljaar 2027-2028 behaald moeten zijn. Ook is er een tussendoel geformuleerd, dat voor het einde van schooljaar 2025-2026 behaald moet zijn. Op basis van de onderzoeken in deze Monitor kunnen we beoordelen in hoeverre dit tussendoel is bereikt.

Basisonderwijs
Tussendoel: Aan het einde van het basisonderwijs moeten, volgens het tussendoel voor schooljaar 2025-2026, alle leerlingen niveau 1F beheersen voor taal (lezen en taalverzorging). Voor rekenen-wiskunde is het streven dat 95% van de leerlingen niveau 1F beheerst.

Conclusie: De doorstroomtoets laat zien dat 99% van de leerlingen in schooljaar 2025-2026 niveau 1F haalt voor lezen. Voor taalverzorging is dit 97% en voor rekenen-wiskunde 93%. Deze percentages liggen onder de streefwaarden van het tussendoel, dat zodoende niet gerealiseerd is.

Voortgezet onderwijs
Tussendoel: Aan het einde van het vo beheersen alle vmbo-g/t, havo en vwo-leerlingen niveau 2F voor taal (lezen) en rekenen-wiskunde. Voor vmbo-bb/kb geldt dat minimaal 50% van de leerlingen dit niveau haalt.

Opmerking vooraf: Dit tussendoel kan niet direct beoordeeld worden, omdat de eindexamens – die weliswaar gebaseerd zijn op de referentieniveaus – geen directe uitspraak doen over de beheersing ervan. Daarom benutten we de resultaten van lvs-toetsen, die uitspraken doen over de referentieniveaus in de onderbouw van het vo.

Conclusie:
- *Lezen:* Het verschilt per schoolsoort hoe aannemelijk het is dat het tussendoel is behaald. Het is zeer aannemelijk dat havo- en vwo-leerlingen die slagen voor hun eindexamen referentieniveau 2F beheersen. Dit niveau is immers nodig om de examens goed te kunnen maken. Ook uit lvs-cijfers blijkt dat veel havo- en vwo-leerlingen niveau 2F al in de onderbouw beheersen. Eind leerjaar 2 geldt dit voor circa 90% van de vwo-leerlingen en circa 70% van de havisten. Op het vmbo ligt dit percentage fors lager (35% voor vmbo-g/t; 14% voor vmbo-bb/kb). Voor het vmbo, en met name voor het vmbo-bb/kb, is het daardoor zeer onwaarschijnlijk dat het tussendoel is behaald.
- *Rekenen-wiskunde:* Ook voor rekenen-wiskunde verschilt het per schoolsoort hoe aannemelijk het is dat dit tussendoel is behaald. Voor havisten en vwo-leerlingen lijkt dit aannemelijker dan voor vmbo-leerlingen. Eind leerjaar 2 haalt zo'n 90% van de vwo-leerlingen en circa 60% van de havisten referentieniveau 2F. Na leerjaar 2 doorlopen zij nog respectievelijk 4 en 3 schooljaren in het vo. Op het vmbo ligt het percentage leerlingen dat eind leerjaar 2 niveau 2F beheerst fors lager (18% voor vmbo-g/t; 4% voor vmbo-bb/kb). Zij doen bovendien, bij een nominale schoolloopbaan, twee jaar later al eindexamen. Voor het vmbo, en met name voor het vmbo-bb/kb, is het zodoende zeer onwaarschijnlijk dat het tussendoel is behaald.

7. Literatuurlijst

In dit hoofdstuk vindt u een overzicht van de onderzoeken die in de Monitor basisvaardigheden zijn beschreven.

Daas, R., ten Dam, G., Dijkstra, A., Karkdijk, E., Naayer, H., Nieuwelink, H. en Van der Veen, I. (2023). *Burgerschap in Beeld. Burgerschapscompetenties en burgerschapsonderwijs in vergelijkend perspectief.* Amsterdam University Press: Amsterdam.

DUO (2025). *Staatsexamenmonitor voortgezet onderwijs 2025*, op: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/2025/09/15/staatsexamenmonitor-2025

DUO (2026). *Examenmonitor 2026*, nog niet openbaar.

DUO (2026). *Monitor schooladvies en doorstroomtoets*, op: https://duo.nl/open_onderwijsdata/primair-onderwijs/publicaties/schooladvies-en-doorstroomtoetsen.jsp

DUO (2026). *Doorstroomtoets 2026*, nog niet openbaar.

DUO (2026). *Schoolloopbanen van leerlingen*, nog niet openbaar.

Huijsmans, T., Mulder, L., Van Slageren, J., Van Alebeek, C., Van den Berg, B., Kempen, S., Rosmalen, M., Ten Dam, G., Van der Meer, T. en Van de Werfhorst, H. (2024). *Democratische kernwaarden in het voortgezet onderwijs Adolescentenpanel Democratische Kernwaarden en Schoolloopbanen jaren 5 en 6: 2022-2024*. Universiteit van Amsterdam: Amsterdam.

Inspectie van het Onderwijs (2024). *Peil.Digitale geletterdheid einde basisonderwijs 2021-2022*. Inspectie van het Onderwijs: Utrecht.

Inspectie van het Onderwijs (2025). *Peil.Mondelinge taalvaardigheid einde bo, sbao en so 2023-2024*. Inspectie van het Onderwijs: Utrecht.

Inspectie van het Onderwijs (2025). *Peil.Schrijfvaardigheid einde leerjaar 2 voortgezet onderwijs 2023-2024*. Inspectie van het Onderwijs: Utrecht.

Inspectie van het Onderwijs (2026). *Peil.Rekenen-wiskunde voortgezet onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs 2024-2025*. Inspectie van het Onderwijs: Utrecht.

Krepel, A., Karssen, M., Buisman, M., Conijn. J., Schreurs, B., Booij G., en Farzan, K. (2024). *ICILS 2023 - De digitale geletterdheid van Nederlandse leerlingen in het voortgezet onderwijs.* Kohnstamm Instituut: Amstelveen.

Meelissen, M. en Maassen, N. (2024). *Trends in leerlingprestaties in de exacte vakken in groep 6 van het basisonderwijs. Resultaten TIMSS-2023*. Universiteit Twente: Enschede.

Meelissen, M., Gubbels, J., Maassen, N., Valk, J., Jenniskens, T., Langen, A. van, Muja, A. en Wolbers, M. (2026). *Resultaten PISA-2025 in vogelvlucht.* Universiteit Twente: Enschede.

NCO (2026). *Factsheets basisvaardigheden*, op: https://www.nationaalcohortonderzoek.nl/factsheets-basisvaardigheden

Seton, B., Korenblik, V., Koops, J., Maas, L. en Frissen, S. (2026). *Trends in het voortgezet onderwijs 2026*. Stichting Cito: Arnhem.

Stichting Cito (2026). *Vaardigheid Examenkandidaten 2026*. Stichting Cito: Arnhem.

Swart, N., Gubbels, J., In 't Zandt, M., Wolbers, M. en Segers, E. (2023). *PIRLS-2021: Trends in leesprestaties, leesattitude en leesgedrag van tienjarigen uit Nederland.* Expertisecentrum Nederlands: Nijmegen.

Swart, N., Derk, I., Nout, S., Wolbers, M. en Segers, E. (2026). *IELS-2025: Inzicht in kernvaardigheden van vijfjarigen uit Nederland*. Expertisecentrum Nederlands: Nijmegen.

8.
Overzicht van aankomend onderzoek

In dit hoofdstuk vindt u een overzicht van aankomend onderzoek naar de basisvaardigheden van leerlingen. Deze onderzoeken zullen in toekomstige edities van de Monitor basisvaardigheden besproken worden. Onderzoek dat jaarlijks verschijnt, wordt in dit overzicht buiten beschouwing gelaten.

Nationaal peilingsonderzoek

Onderwerp	Organisatie	Jaar van publicatie
Leesvaardigheid in het basisonderwijs en speciaal (basis) onderwijs	Inspectie	2027
Digitale geletterdheid in het voortgezet onderwijs	Inspectie	2027
Burgerschap in het basisonderwijs, speciaal basisonderwijs, (voortgezet) speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs	Inspectie	2028
Rekenen en wiskunde in het basisonderwijs en speciaal (basis) onderwijs	Inspectie	2028
Leesvaardigheid in het voortgezet onderwijs	Inspectie	2029
Schrijfvaardigheid in het basisonderwijs en speciaal (basis) onderwijs	Inspectie	2030

Internationaal peilingsonderzoek

Onderwerp	Organisatie	Jaar van publicatie
Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS)	IEA	2027
International Civic & Citizenship education Study (ICCS)	IEA	2028
Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS)	IEA	2028
International Computer Information and Literacy Study (ICILS)	IEA	2029
Programme for International Student Assessment (PISA)	OESO	2030

9. Eindnoten

1 Meer informatie over het NCO vindt u op deze website: https://www.nationaalcohortonderzoek.nl/toelichting-factsheets

2 Pelin Akyol, S., Krishna, K. en Wang, J. (2018). *Taking PISA seriously: how accurate are low stakes examens?* NBER Working Paper No. 24930, Augustus 2018.

3 De nieuwe versie van dit onderzoek wordt gepubliceerd op https://duo.nl/open_onderwijsdata/onderwijs-algemeen/publicaties/schoolloopbanen-npo.jsp Eerdere versies van dit onderzoek kunt u ook op deze website raadplegen.

4 Kraft, M. (2020). Interpreting Effect Sizes of Education Interventions, *Educational Researcher, 49(4), 241–253*, op: https://doi.org/10.3102/0013189X20912798

5 Drie jaar geleden is de doorstroomtoets geïntroduceerd. Hierdoor zijn gegevens door de tijd heen beter te vergelijken dan voorheen.

6 De resultaten van de verschillende doorstroomtoetsen waaruit scholen kunnen kiezen lopen enigszins uiteen, zodat het percentage leerlingen dat een bepaald referentieniveau beheerst bij de ene toets hoger is dan bij de andere. In deze Monitor rapporteren wij het landelijk beeld, waarbij alle toetsen per onderwijstype zijn samengenomen. Voor meer informatie over het onderzoek naar de doorstroomtoets, zie: https://www.cvte.nl/onderwerpen/t/toetsen-primair-onderwijs/onderzoeken-en-publicaties

7 Swart, N., Derk, I., Nout, S., Wolbers, M. en Segers, E. (2026). *IELS-2025: Inzicht in kernvaardigheden van vijfjarigen uit Nederland*. Expertisecentrum Nederlands: Nijmegen.

8 PIRLS is een internationaal vergelijkend onderzoek dat de leesvaardigheid van 10-jarigen test. Scores die leerlingen kunnen behalen in het onderzoek lopen uiteen van 300-700: vanaf 400 punten halen leerlingen het laagste niveau en kunnen zij expliciete informatie uit een tekst halen. Vanaf 475 punten halen leerlingen het gemiddelde niveau en kunnen zij simpele gevolgtrekkingen maken op basis van een gelezen tekst. Vanaf 550 punten halen leerlingen het hoge niveau en kunnen zij teksten interpreteren en de inhoud daarvan integreren in hun eigen kennis. Vanaf 625 punten halen leerlingen het gevorderde niveau en kunnen zij teksten evalueren en kritisch beschouwen.

9 Cito-lvs-toetsen vormen een diagnostisch instrument. Hierdoor komt het bijvoorbeeld voor dat een toets die bedoeld is voor leerlingen uit leerjaar 3 wordt afgenomen bij leerlingen uit leerjaar 2. Echter, is toets 3 in de regel bedoeld voor leerjaar 3 en wordt deze toets dus ook voornamelijk gemaakt door leerlingen uit dat leerjaar. Dit geldt ook voor toets 1 en 2.

10 Het schooljaar 2019-2020 is niet meegenomen, omdat dit geen representatief beeld gaf: er waren door de pandemie aanzienlijk minder afnames en een deel van de afnames werd uitgesteld, soms tot na de zomervakantie.

11 Het schooljaar 2019-2020 is niet meegenomen, omdat dit geen representatief beeld gaf: er waren door de pandemie aanzienlijk minder afnames en een deel van de afnames werd uitgesteld, soms tot na de zomervakantie.

12 Kraft, M. (2020). Interpreting Effect Sizes of Education Interventions, *Educational Researcher, 49(4), 241–253*, op: https://doi.org/10.3102/0013189X20912798

13 Het schooljaar 2019-2020 is niet meegenomen, omdat dit geen representatief beeld gaf: er waren door de pandemie aanzienlijk minder afnames en een deel van de afnames werd uitgesteld, soms tot na de zomervakantie.

14 Het schooljaar 2019-2020 is niet meegenomen, omdat dit geen representatief beeld gaf: er waren door de pandemie aanzienlijk minder afnames en een deel van de afnames werd uitgesteld, soms tot na de zomervakantie.

15 We kiezen voor gegevens over toets 2, omdat meer leerlingen deelnemen aan toets 2 dan aan toets 3.

16 Het schooljaar 2019-2020 is niet meegenomen omdat dit geen representatief beeld gaf: er waren door de pandemie aanzienlijk minder afnames en een deel van de afnames werd uitgesteld, soms tot na de zomervakantie.
17 In deze Monitor vergelijken wij met de situatie pre-corona en de start van het Masterplan. Ontbrekende jaartallen kunt u raadplegen in (eerdere versies van) de Examenmonitor.
18 De digitale examens vmbo-bb en vmbo-kb omvatten leesvaardigheid, kijk-luistervaardigheid en schrijfvaardigheid. De papieren examens in vmbo-g/t, havo en vwo hebben geen pre- of posttest, zoals de digitale examens bij vmbo-bb en vmbo-kb, en kunnen daarom niet betrouwbaar meegenomen worden in dit onderzoek.
19 De Staatsexamenmonitor 2026 was ten tijde van het opstellen van deze Monitor nog niet beschikbaar. Een belangrijk aandachtspunt bij deze gegevens is dat kandidaten uit de vso-populatie relatief vaak deelexamenkandidaat zijn. Dit betekent niet dat deze kandidaten niet naar een examen toewerken. Dit komt doordat vso-leerlingen vaak in bijvoorbeeld twee jaar naar een diploma toewerken; in dat eerste jaar staan zij aangemerkt als deelexamenkandidaat.
20 DUO (2025). *Staatsexamenmonitor voortgezet onderwijs 2025*, op: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/2025/09/15/staatsexamenmonitor-2025
21 In deze Monitor vergelijken wij met de situatie pre-corona en de start van het Masterplan. Ontbrekende jaartallen kunt u raadplegen in (eerdere versies van) de Examenmonitor.
22 Kraft, M. (2020). Interpreting Effect Sizes of Education Interventions, *Educational Researcher, 49(4), 241–253*, op: https://doi.org/10.3102/0013189X20912798
23 Drie jaar geleden is de doorstroomtoets geïntroduceerd. Hierdoor zijn gegevens door de
tijd heen beter te vergelijken dan voorheen.
24 Swart, N., Derk, I., Nout, S., Wolbers, M. en Segers, E. (2026). *IELS-2025: Inzicht in kernvaardigheden van vijfjarigen uit Nederland*. Expertisecentrum Nederlands: Nijmegen.
25 Meelissen, M. en N. Maassen (2024). *Trends in leerlingprestaties in de exacte vakken in groep 6 van het basisonderwijs. Resultaten TIMSS-2023*. Universiteit Twente: Enschede.
26 Het schooljaar 2019-2020 is niet meegenomen, omdat dit geen representatief beeld gaf: er waren door de pandemie aanzienlijk minder afnames en een deel van de afnames werd uitgesteld, soms tot na de zomervakantie.
27 Het schooljaar 2019-2020 is niet meegenomen, omdat dit geen representatief beeld gaf: er waren door de pandemie aanzienlijk minder afnames en een deel van de afnames werd uitgesteld, soms tot na de zomervakantie.
28 Kraft, M. (2020). Interpreting Effect Sizes of Education Interventions, *Educational Researcher, 49(4), 241–253*, op: https://doi.org/10.3102/0013189X20912798
29 Het schooljaar 2019-2020 is niet meegenomen, omdat dit geen representatief beeld gaf: er waren door de pandemie aanzienlijk minder afnames en een deel van de afnames werd uitgesteld, soms tot na de zomervakantie.
30 Zie https://www.examenblad.nl/2026/onderwerpen/normering-centrale-examens voor meer informatie over dit onderwerp.
31 De Staatsexamenmonitor 2026 was ten tijde van het opstellen van deze Monitor basisvaardigheden nog niet beschikbaar. Een belangrijk aandachtspunt bij deze gegevens is dat kandidaten uit de vso-populatie relatief vaak deelexamenkandidaat zijn. Dit betekent niet dat deze kandidaten niet naar een examen toewerken. Dit komt doordat vso-leerlingen vaak in bijvoorbeeld twee jaar naar een diploma toewerken; in dat eerste jaar staan zij aangemerkt als deelexamenkandidaat.
32 DUO (2025). *Staatsexamenmonitor voortgezet onderwijs 2025*, op: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/2025/09/15/staatsexamenmonitor-2025
33 In deze Monitor vergelijken wij met de situatie pre-corona en de start van het Masterplan. Ontbrekende jaartallen kunt u raadplegen in (eerdere versies van) de Examenmonitor.

34 Voorzichtigheid is geboden bij het trekken van conclusies over de ontwikkeling van vaardigheden op basis van twee edities van het peilingsonderzoek. De Inspectie schrijft hierover: "[Er is] enige onzekerheid rond de percentages leerlingen die een referentieniveau behalen. Hierdoor is niet met zekerheid te zeggen dat de beheersing ook is afgenomen: het is ook mogelijk dat de beheersing gelijk is gebleven, maar dit lijkt minder waarschijnlijk dan dat de beheersing is afgenomen. [...] Een bijkomende moeilijkheid is dat sommige opgaven in deze peiling anders functioneerden dan in de vorige peiling. In vergelijking met de vorige reken- en wiskundepeiling lag de geschatte moeilijkheid van moeilijke opgaven uit 2021-2022 nu lager. Ook werd bij opgaven die in 2021-2022 juist makkelijk waren nu een hogere moeilijkheid geschat. De methode waarmee de vaardigheidsschaal van 2021-2022 en 2024-2025 toch vergelijkbaar zijn gemaakt, en de wijze waarop de grenswaarden voor de referentieniveaus vastgesteld zijn, wordt uitgebreider beschreven in het technisch rapport van het consortium (Van Langen, et al., 2026)."

35 Meelissen, M., Gubbels, J., Maassen, N., Valk, J., Jenniskens, T., Langen, A. van, Muja, A. en Wolbers, M. (2026). *Resultaten PISA-2025 in vogelvlucht.* Universiteit Twente: Enschede.

36 Het Adolescentenpanel Democratische Kernwaarden en Schoolloopbanen (ADKS) volgde duizenden Nederlandse vo-leerlingen. Dit maakt het mogelijk om de ontwikkeling van democratische kernwaarden in kaart te brengen. Dit rapport is een vervolg op vier voorgaande rapporten, waarin de democratische kernwaarden in de eerste vier jaar van het vo zijn gevolgd. Voor het huidige jaarrapport is een deel van deze leerlingen gevolgd in schooljaar 5 en 6, namelijk de groep havoleerlingen (t/m jaar 5) en vwo leerlingen (t/m jaar 6). De vmbo-leerlingen hebben de middelbare na schooljaar 4 verlaten. Zie Huijsmans, T., Mulder, L., Van Slageren, J., Van Alebeek, C., Van den Berg, B., Kempen, S., Rosmalen, M., Ten Dam, G., Van der Meer, T. en Van de Werfhorst, H. (2024). *Democratische kernwaarden in het voortgezet onderwijs Adolescentenpanel Democratische Kernwaarden en Schoolloopbanen jaren 5 en 6 - 2022/2024*. Universiteit van Amsterdam: Amsterdam voor meer informatie.

37 Daas, R., G. ten Dam, A. Dijkstra, E. Karkdijk, H. Naayer, H. Nieuwelink en I. van der Veen (2023). *Burgerschap in Beeld. Burgerschapscompetenties en burgerschapsonderwijs in vergelijkend perspectief*. Amsterdam University Press: Amsterdam.

38 SLO (2025). *Digitale geletterdheid,* op: https://www.slo.nl/thema/meer/basisvaardigheden/digitale-geletterdheid/

39 Inspectie van het Onderwijs (2024). *Peil.Digitale geletterdheid einde basisonderwijs 2021-2022*, op: https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/peil-onderwijs/documenten/themarapporten/2024/03/15/peil.digitale-geletterdheid-einde-basisonderwijs-2021-2022

40 Krepel, A., Karssen, M., Buisman, M., Conijn. J., Schreurs, B., Booij G., en Farzan, K. (2024). *ICILS 2023 - De digitale geletterdheid van Nederlandse leerlingen in het voortgezet onderwijs*. Kohnstamm Instituut: Amstelveen.

Deze rapportage is een uitgave van:
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Postbus 16375 | 2500 BJ Den Haag
November 2026

Fotografie: Phil Nijhuis